

Stadsmonitor

-thema Zorg en Welzijn-

Modules

Samenvatting	1
Gezondheidssituatie	2
Leefstijl	7
Gebruik en samenloop regelingen sociaal domein	10
Gebruik afzonderlijke regelingen	23
Eerste data en ervaringen vanuit de transities (2015)	36
Bronnen	42

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Kees Goderie
tel.: (024) 329 27 37/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Het totaalbeeld m.b.t. de gezondheidssituatie van de Nijmeegse bevolking is dat een ruime meerderheid van de Nijmegenaren zich gezond voelt. Wel is er een licht ongunstige tendens te zien t.o.v. 2013, het meest nog te merken bij de oudste categorieën en de lager opgeleiden.

Bevindingen m.b.t. de leefstijl zijn de forse aantallen mensen met overgewicht en het minder gaan bewegen van mensen met lage opleiding. Enkele jaren geleden gesignaleerde tendensen in het alcohol- en drugsgebruik zijn dat jongeren tot 16 jaar iets minder alcohol en drugs zijn gaan gebruiken. Het rookgedrag onder volwassenen was toegenomen.

Sinds 2012 levert het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) kennis omtrent het gebruik van regelingen in het sociale domein. Een totaaltelling per 1-1-2014 komt uit op zo'n 90.000 cliëntrelaties, d.w.z. het aantal keer dat inwoners van Nijmegen voorkomen in registraties in het sociale domein (zorg, werk, inkomen, jeugd). Twee derde van de Nijmeegse huishoudens komt niet voor in de registraties, een derde wel. Hierbij is er een sterke mate van concentratie, d.w.z. dat veel personen en huishoudens van meerdere regelingen gebruik maken en ook dat een relatief klein aandeel van de huishoudens een groot deel van het gebruik bepaalt. Daarbij horen naar verhouding veel eenoudergezinnen en huishoudens van niet-westerse komaf. En ook zijn er duidelijke gebiedsconcentraties in de aandachtswijken te zien.

Vanaf 1 januari 2015 is de nieuwe en uitgebreide Wmo en Jeugdwet in werking getreden. Gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor meer zorgtaken en een groot deel van de jeugdhulp. Het afgelopen jaar is vooral te zien als een jaar van opbouw. De registraties per december 2015 geven voorlopige cijfers. Zo betreffen ze voor Nijmegen ongeveer 7.000 cliënten Wmo + Jeugdzorg, voor wie in totaal zo'n 17.500 indicatiestellingen van toepassing zijn.

Daarnaast zijn er enkele bevindingen uit de Burgerpeiling. Deze laten zien dat 14% van de bevolking van 15 jaar en ouder (20.000 personen) in 2015 betrokken is geweest bij het regelen van zorg, voor zichzelf, familie of andere Nijmegenaren. Ruim 40% vond dat dit soepel of heel soepel ging. Bij een kwart was het moeizaam of heel moeizaam. De rest gaf grotendeels een neutraal oordeel of kon daar geen antwoord op geven.

Het komend jaar zullen er meer en betrouwbaardere bevindingen beschikbaar komen uit monitoren en klantervaringsonderzoeken.

Gezondheidssituatie

Het inzicht in de gezondheidssituatie van de Nijmeegse bevolking komt vooral uit enquête-onderzoek. De GGD voert 4jaarlijkse peilingen uit onder verschillende leeftijdsgroepen¹. Behalve de GGD-monitoren levert de 2jaarlijkse Burgerpeiling van O&S gegevens op over gezondheidsbeleving, maar ook zelfredzaamheid, mantelzorg en overige vormen van hulpbehoefte en hulpverschaffing². De laatste enquête is van najaar 2015. De resultaten worden vergeleken met die van 2013 en hier en daar ook met 2011.

Het totaalbeeld m.b.t. de gezondheidssituatie van de Nijmeegse bevolking is dat een ruime meerderheid van de Nijmegenaren zich gezond voelt. Wel is er een licht ongunstige tendens te zien t.o.v. 2013, het meest nog te merken bij de oudste categorieën en de lager opgeleiden. Daarmee zijn de op zich al flinke verschillen in gezondheidsbeleving naar leeftijd, opleiding, herkomst en gebied groter geworden. De gezondheids-klachten door geluid en stank zijn beperkt en nauwelijks veranderd in vergelijking met twee jaar geleden.

Een ruime meerderheid voelt zich gezond; wel een lichte teruggang

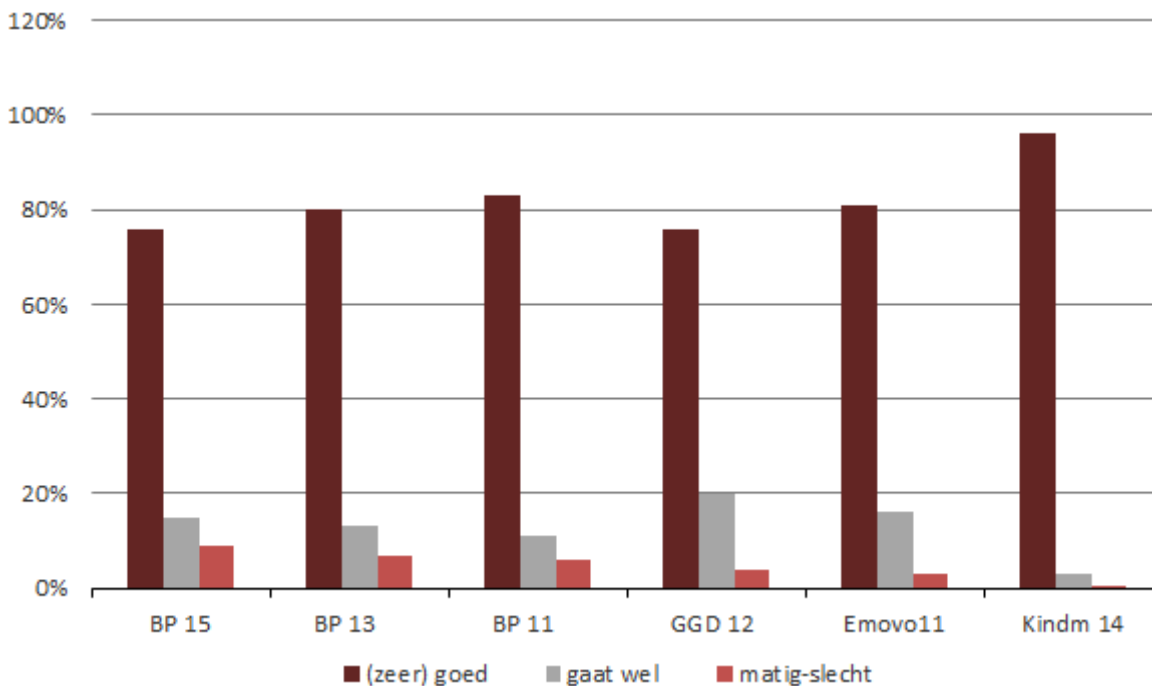
Volgens de GGD-monitor 2012 vindt 76% van de Nijmegenaren de eigen gezondheid goed tot zeer goed. Zo'n 20% is minder positief ("gaat wel"). Drie tot vier procent noemt de gezondheid matig tot slecht. De score van 76% is exact hetzelfde als die voor de referentiegroep van (kennis)steden.

In de Burgerpeiling wordt een zelfde vraag gesteld naar de gezondheidsbeleving. Het aandeel goed tot zeer goed is in de Burgerpeiling 2015 eveneens 76%, de tussencategorie is lager (15%), het aandeel met een naar eigen zeggen matig tot slechte gezondheid hoger (9%).

---

¹ Voor deze monitor kunnen we gebruik maken van de resultaten van de enquête onder volwassenen en ouderen die in het najaar van 2012 is uitgevoerd. De rapportage van de GGD van het volwassenen- en ouderenonderzoek 2011-2012 is begin 2014 verschenen. Het recentste onderzoek onder de jeugd is september 2012 uitgebracht: E-MOVO 2011/2012 Gezondheid, welzijn en leefwijze van jongeren in de regio Nijmegen. Tenslotte zijn de resultaten van de kindermontor 2013-2014 toegepast. In dit verslag hanteren we voor deze GGD-onderzoeken zowel de term enquête als monitor.

² In dit hoofdstuk staat het thema gezondheid centraal. De bevindingen over zelfredzaamheid, mantelzorg etc. rapporteren we in de module Sociale Omgeving.

Figuur 1: Beleving gezondheidssituatie. Bron: GGD-monitor volwassenen en ouderen 2012. Bron: Burgerpeiling Nijmegen 2015, 2013,2011; Emovo 2010-11; Kindermonitor 2014

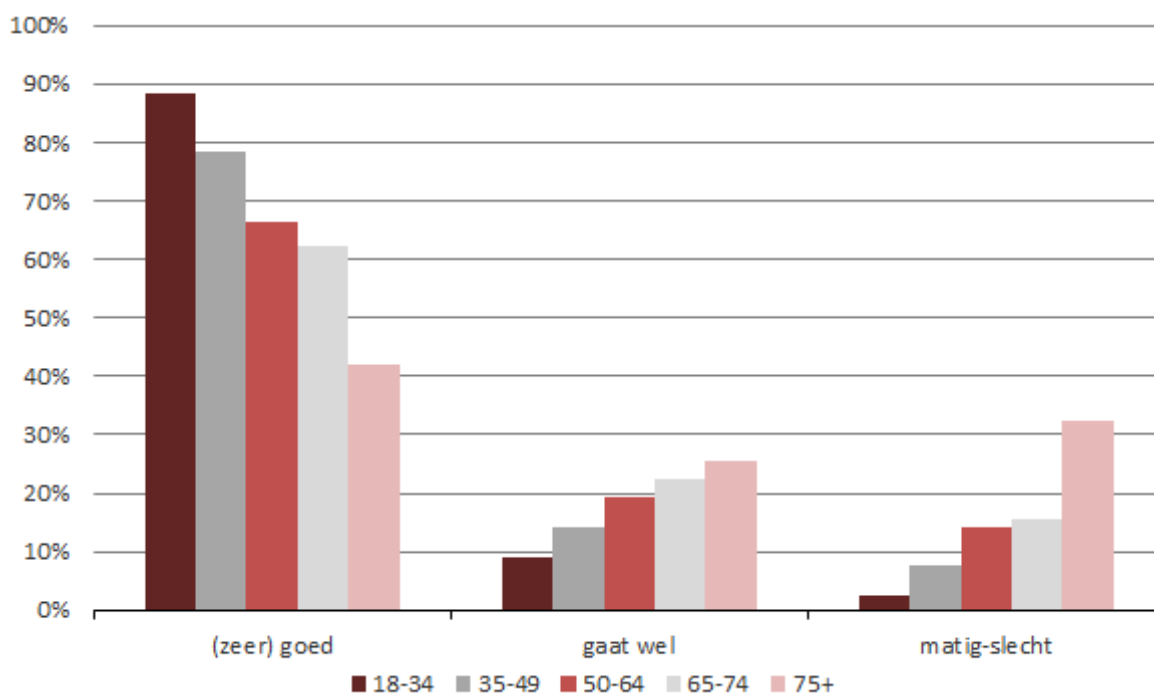
In bovenstaand figuur is te zien dat in vergelijking met twee jaar geleden het beeld uit de Burgerpeiling iets minder gunstig is geworden, met een toename van 2% van het aandeel mensen dat zich matig of slecht gezond vindt en een afname met 4% van het aandeel mensen dat zich goed of zeer goed gezond vindt. Over de hele linie zijn de scores iets ongunstiger, maar de genoemde verslechtering lijkt vooral veroorzaakt te worden door de oudste categorieën alsook de lager opgeleiden (zie verder hieronder).

Voor de jeugd gelden iets betere verhoudingen dan voor de volwassen bevolking. Het Emovo-onderzoek uit 2011 geeft de volgende bevindingen voor Nijmegen: 81% van de ondervraagde scholieren vond de eigen gezondheid goed of heel goed, 16% zei “gaat wel” en 3% vond de gezondheid “niet zo best of slecht”. De cijfers uit de kindermonitor 2013-2014 zijn nog een stuk positiever. In de gemeente Nijmegen beoordeelt 96% van de ouders de gezondheid van hun kind als goed. Vier procent benoemt de gezondheid matig of slecht. Dit zijn dezelfde verhoudingen als de kindermonitor van 4 jaar eerder.

Flinke verschillen in gezondheidsbeleving naar leeftijd, opleiding en gebied

In deze paragraaf splitsen we het gezondheidsbeeld voor volwassenen en ouderen uit naar deelgroepen. In de GGD-enquête is te zien dat het aandeel mensen dat zich goed gezond voelt boven de vijftig jaar afneemt: van 80% gemiddeld naar zo’n 65 tot 70% in de leeftijdscategorieën tot 75 jaar en zo’n 45 tot 50% in de groepen daarboven. In de 75+categorie zegt 45 tot 50% “gaat wel” en 5 tot 10% “matig” of “slecht”. In de Burgerpeiling 2015 ligt het aandeel oudere mensen dat zich een matige of slechte gezondheid toedicht net als in 2013 aanzienlijk hoger dan in het GGD-onderzoek: maar liefst 27% van de 75+ers vindt de eigen gezondheid matig en 5% slecht. In 2013 was dit resp. 13 en 4%. M.a.w. zo’n 10 tot 15% van deze groep schuift van een neutraal naar een ongunstig oordeel over de eigen gezondheid. Er zijn vooralsnog geen cijfers van elders die op een vergelijkbare tendens wijzen. Een aanname kan zijn dat ouderen met gezondheidsklachten en ouderdomsverschijnselen langer thuis blijven wonen en dat er meer van deze

mensen in de steekproef terecht zijn gekomen en aan het onderzoek hebben meegedaan (ouderen in tehuizen zitten niet in de steekproef). Maar ook m.b.t. deze aanname zijn (nog) geen cijfers beschikbaar. Ook naar opleiding zijn de verschillen aanzienlijk. Van de midden- en hogeropgeleiden voelt resp. 78% en 84% zich goed gezond. In de groep lager opgeleiden (lbo, mavo) is dit al wat lager (64%). Bij de laagst opgeleiden (geen of alleen basisonderwijs) is dit slechts 45%. Een aanzienlijk deel (14%) noemt zich matig of slecht gezond. In de Burgerpeiling zijn de verschillen nog explicieter: van de lager opgeleiden vindt 19% zich een matige of slechte gezondheid hebben, bij de laagst opgeleiden is dit zelfs 27%. Slechts voor een deel is bij deze bevindingen sprake van samenhang met leeftijd, omdat de oudste leeftijdscategorieën een lagere opleiding hebben. Voor een aanzienlijk deel gaat het bij de laagst opgeleiden namelijk ook om groepen tot 65 jaar.

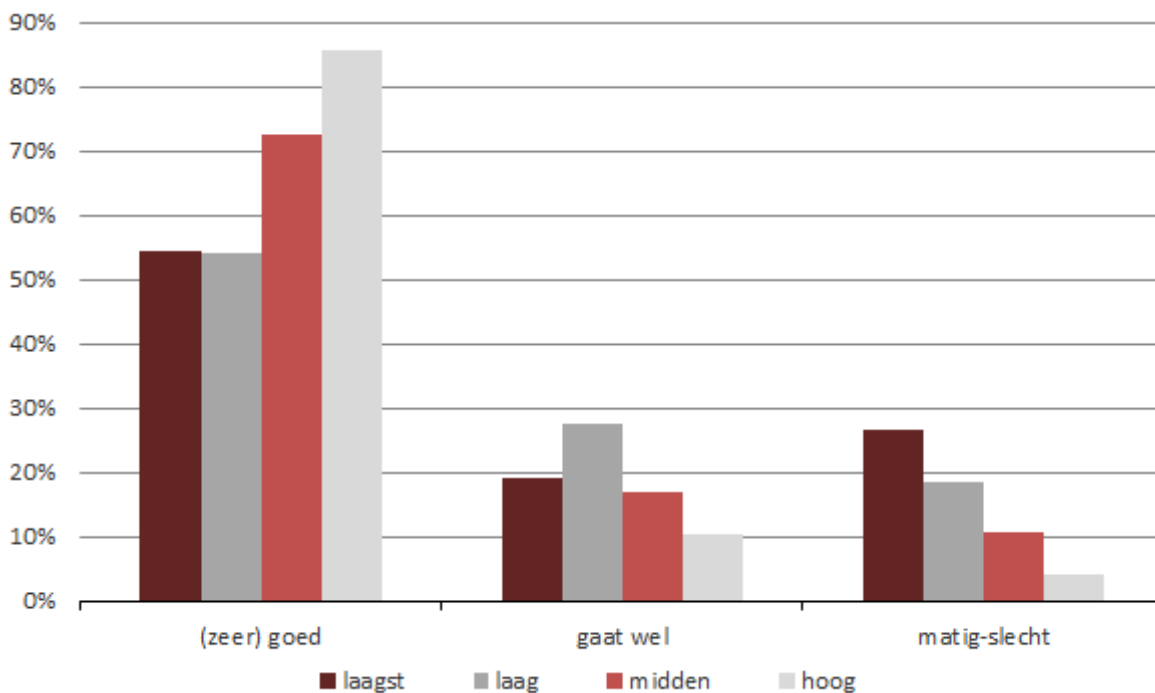
Figuur 1: Beleving gezondheidssituatie naar leeftijd. Bron: Burgerpeiling 2015

Het iets teruglopen van het gezondheidsgevoel in vergelijking met de Burgerpeiling van twee jaar geleden lijkt zich zoals gezegd over de hele linie af te spelen. Bij alle groepen is er sprake van, maar de tendens tot vergroting van de verschillen lijkt zich voort te zetten: de ouderen en de lager opgeleiden hebben volgens de Burgerpeiling meer ingeleverd dan de jongere en hoger opgeleide groepen³.

Ook nu zijn Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oost en Nijmegen-Noord de stadsdelen met de grootste aantallen - naar eigen zeggen - gezonde mensen, 80 tot 85% in de Burgerpeiling. In de andere stadsdelen ligt dit 5% tot 15% lager. Hier liggen de aandelen met matige of slechte gezondheid dan ook hoger dan het gemiddelde van 9%, het meest nog in Nijmegen-Oud-West (12%), Nijmegen-Zuid (13%) en met name Dukenburg (17%). In vergelijking met twee jaar geleden betekent dit een toename van 5%.

³ Gegevens uit gezondheidsregistraties om dit beeld te vestigen of aan te vullen zijn op dit moment niet voorhanden. Het doel, o.a. vanuit O&S, is wel om die de komende jaren meer en beter beschikbaar te krijgen.

De verschillen in gezondheidsbeleving naar etniciteit zijn eveneens groter geworden. Onder de niet-westerse groepen voelt 65% zich gezond of heel gezond. Dat is 10% minder dan gemiddeld. In 2013 was het verschil nog 5%. Het percentage met een matige of slechte gezondheid nam toe van 8 naar 11%.

Figuur 2: Beleving gezondheidssituatie naar opleiding. Bron: Burgerpeiling 2015

Enige afname in gezondheidsklachten door geluid en stank

In het algemeen heeft 14% van de Nijmegenaren vaak last van geluidsoverlast en 42% soms (Burgerpeiling 2015). Het percentage soms is daarmee 7% gedaald. Buurtbewoners en wegverkeer worden het vaakst genoemd als oorzaken (resp. 30 en 24% van de respondenten), gevolgd door brommers/motoren, rondhangende jongeren en evenementen en feesten. In de GGD-monitor van vier jaar geleden is op een andere manier naar geluidsoverlast gevraagd. Zo'n 11% geeft aan ernstige hinder te ondervinden van één of meer geluidsbronnen, met ook hier burens op de eerste plaats gevolgd door verkeer.

Net als twee jaar geleden geeft een veel kleiner aandeel, circa 5%, in de Burgerpeiling aan van geluidsoverlast gezondheidsklachten te krijgen. Enigszins opvallend is de afname van door respondenten geuite gezondheidsklachten in relatie tot geluidshinder in Nijmegen-Centrum, een daling van 14% naar bijna 6%. Daarmee komt dit stadsdeel weer nagenoeg uit op het gemiddelde, zoals ook in 2011 het geval was. Bij de overige stadsdelen steekt Nijmegen-Noord gunstig af (1,5%).

Zo'n 3% van de Nijmegenaren heeft vaak last van stankoverlast en 19% soms. Deze percentages zijn nagenoeg gelijk met die van twee jaar geleden. Ook nu zijn er verschillende oorzaken zonder dat er één domineert: wegverkeer, hondenpoep, riolering, afval. In de GGD-monitor 2011/2012 ondervindt ruim 2% ernstige hinder van één of meer geurbronnen, m.n. door riolering en open haarden. Niet expliciet is gevraagd naar verkeer.

In de Burgerpeiling relateert bijna 3% van de bewoners de stankoverlast aan gezondheidsklachten. Dat is gelijk aan 2013⁴. In Nijmegen-Oud-West is het voorkomen van klachten iets bovengemiddeld (6%).

---

⁴ Luchtkwaliteit behelst ook kenmerken die geen stank maar wel gezondheidsrisico's opleveren. Naar schatting overlijden in Nederland jaarlijks een paar duizend mensen vervroegd a.g.v. luchtvervuiling door (vracht)verkeer en scheepvaart. Door het ministerie van Infrastructuur en Milieu worden berekeningen uitgevoerd naar de aanwezigheid van fijnstof en stikstofdioxide (NO₂). Voor wat betreft fijnstof is in Nijmegen geen sprake van overschrijding van grenswaarden. M.b.t. stikstofdioxide is de grenswaarde in 2012 op 1,2 km weglengte overschreden. Enkele jaren eerder was dat 5 tot 6 km. Hoewel dat nooit zeker is vanwege ruimtelijke ontwikkelingen en meteorologie is de verwachting is dat er in 2015 geen overschrijdingen van NO₂ meer zullen zijn (in 2015 wordt de grenswaarde voor NO₂ pas formeel van kracht).

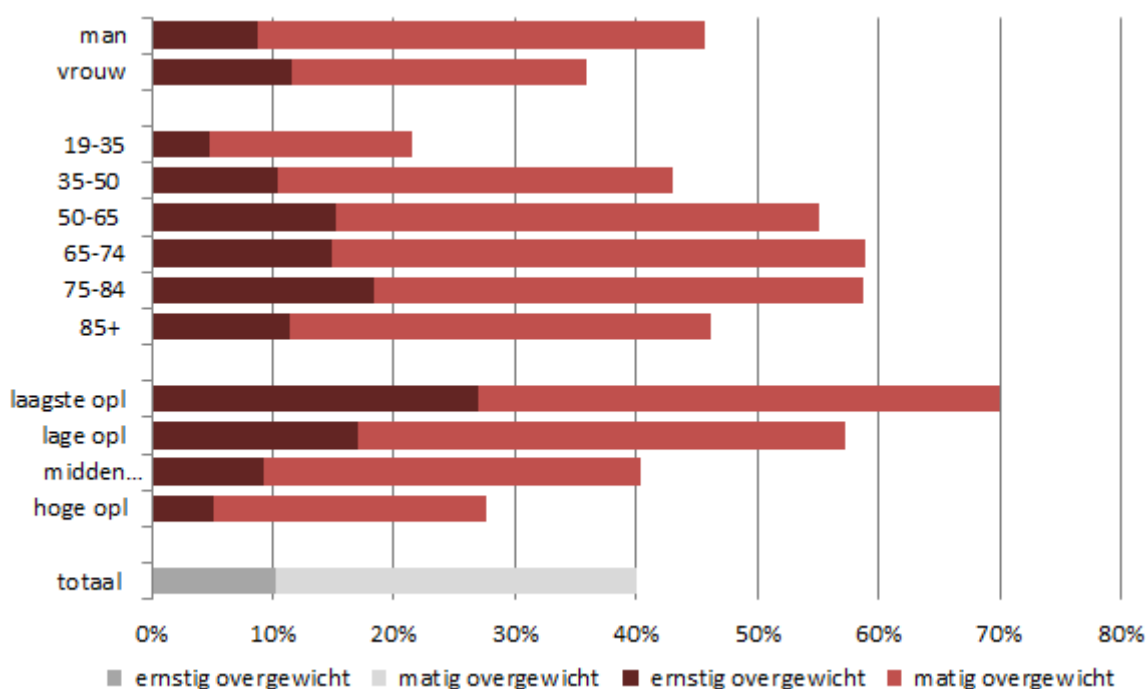
Leefstijl

Bij leefstijl richten we ons in deze module op overgewicht, bewegen, alcohol- en drugsgebruik en roken. Ook nu maken we gebruik van enquêtegegevens uit zowel de GGD-monitoren als de Burgerpeiling. Objectief vastgelegde gegevens zijn er alleen voor de jongste groepen via de metingen door de Jeugdgezondheidszorg. Verder maken we gebruik van eerdere rapportages over alcohol- en drugsgebruik van Tendens (het onderzoeksbureau van IrisZorg).

Bevindingen m.b.t. de leefstijl zijn de forse aantallen mensen met overgewicht en het minder gaan bewegen van mensen met lage opleiding. Enkele jaren geleden signaleerde tendensen in het alcohol- en drugsgebruik zijn dat jongeren tot 16 jaar iets minder alcohol en drugs zijn gaan gebruiken; de leeftijdsgroepen daarboven niet. Het rookgedrag onder volwassenen is toegenomen⁵.

Veel mensen met overgewicht, maar iets minder dan in andere steden

Veel mensen hebben overgewicht: bij 30% is sprake van matig overgewicht, bij 10% ernstig, zo blijkt uit de GGD-monitor van 2011/2012. Vooral mannen, mensen boven 35 jaar en mensen met een lagere opleiding hebben vaker overgewicht. Hoge uitschieters zijn te zien bij de groep met de laagste opleidingen, 70% is te zwaar (43% matig overgewicht en 27% ernstig). Overigens is het percentage mensen met matig of ernstig overgewicht iets lager dan voor de referentiegroep van kennissteden (40,0% tegen 43,2%).

Figuur 3: Overgewicht naar geslacht, leeftijd en opleiding. Bron: GGD-monitor volwassenen en ouderen 2012

Voor de jeugd hebben we als het gaat om overgewicht de beschikking over cijfers van de afdeling Jeugdgezondheidszorg van de GGD. Lengte en gewicht worden door de schoolartsen en -verpleegkundigen structureel gemeten voor de hele regio. Voor wat betreft Nijmegen is in het schooljaar 2014-2015 bij 12,2%

⁵ M.b.t. deze thema's zijn i.t.t. twee jaar geleden geen recente rapportages of (jaar)verslagen van instellingen als IrisZorg beschikbaar.

van de 5- tot 14-jarigen overgewicht vastgesteld. Bij ongeveer 4/5 was dit (matig) overgewicht en bij 1/5 obesitas (zwaar overgewicht). De cijfers over de laatste jaren laten regionaal een licht dalende trend te zien, voor Nijmegen is het beeld minder consistent.

Voor wat betreft overgewicht en psychosociale problematiek geeft de kindermonitor vergelijkbare indicaties. Op basis van zelfrapportage lengte en gewicht door de ouders zou 11% van de kinderen overgewicht hebben. Overigens, rechtstreeks gevraagd naar het oordeel vindt 5% van de ouders hun kind (veel) te zwaar. In de Emovo-enquête is jongeren (2^e en 4^e klas middelbaar onderwijs) gevraagd of zij zichzelf te zwaar vinden. In de enquête 2010-2011 is het aandeel dat zichzelf te zwaar vindt hoger: 20% te zwaar en 3% veel te zwaar. In de subjectieve beleving zijn het vooral meisjes die zichzelf te zwaar noemen, terwijl ze dat volgens de meetgegevens niet zijn.

Volgens de kindermonitor 2013-14 komt het aandeel kinderen met overgewicht uit op 11% (in 2009 was dit 12%). In de enquête zijn ook vragen gesteld in relatie tot psychosociale gezondheid. Bij 9% van de kinderen was sprake van een verhoogde score. In 2009 was dit 11%.

Behalve van overgewicht kan er ook sprake zijn van ondergewicht. Dit is bij zo'n 9% van de volwassenen en ouderen het geval (GGD-monitor) en bij 14% van de jeugd (JGZ). Ondergewicht op zich hoeft overigens geen reden tot zorg te zijn, zolang het niet veroorzaakt wordt door een onderliggende psychische of lichamelijke aandoening.

30% van volwassenen en ruim 30% van jeugd beweegt te weinig; lager opgeleiden bewegen minder dan gemiddeld

De GGD-monitor laat zien dat zo'n 66% van de inwoners van Nijmegen voldoet aan de "Nederlandse Norm Gezond Bewegen"⁶. Bij de lager opgeleiden is dit iets minder (zo'n 5%), bij de laagst opgeleiden (LO) veel minder (20%)

Niet-sporters voelen zich aanmerkelijk minder gezond dan sporters, zo blijkt uit de Burgerpeiling. Deels wordt dit verklaard door leeftijd en opleiding. Ouderen en lager opgeleiden sporten minder en voelen zich minder gezond. Voor de rest is het moeilijk het causaal verband te duiden tussen sporten en gezondheid: zijn mensen minder gezond omdat ze niet sporten of sporten ze niet omdat ze niet gezond zijn? In de Burgerpeiling blijkt wel dat "veel-sporters" zich het vaakst gezond of zeer gezond voelen (80-85%). Van degenen die wat minder sporten (eenmaal of enkele malen per maand) vindt iets meer dan 70% zichzelf een goede of zeer goede gezondheid hebben⁷.

Het Emovo-onderzoek uit 2011 toont aan dat het aandeel jeugdigen tot 16 jaar dat te weinig beweegt ruim een kwart is. 33% van de Nijmeegse jongeren beweegt minder dan 7 uur per week. Daarbij blijkt dat meisjes minder bewegen dan jongens, leerlingen van klas 4 minder dan van klas 2 en vmbo-leerlingen minder dan havo/vwo-leerlingen. Het is niet mogelijk om voor dit cijfer een betrouwbare vergelijking te maken met het percentage van 2007, omdat in 2007 niet precies dezelfde vragen zijn gesteld.

---

⁶ Het criterium bij de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is dat men minstens vijf dagen van de week, tenminste 30 minuten per dag matig intensief beweegt.

⁷ Analyse op basis van de GGD-enquête laat zien dat gewicht en gezondheidsgevoel wel een duidelijke samenhang vertonen. Van de mensen met een Body Mass Index tussen 18,5 en 25 voelt ruim 80% zich goed gezond. Bij de scores tot 18,5 en tussen 25 en 30 is dat ongeveer 70%. Voor de mensen met een BMI-score boven 30 voelt ruim de helft zich gezond, 35% zegt "gaat wel"; een kleine 10% zegt "slecht tot zeer slecht". Ook nu spelen in de relatie tussen gewicht en gezondheid leeftijd en opleiding zeer waarschijnlijk een medeverklarende rol.

Eerdere metingen: afname alcohol- en drugsgebruik tot 16 jaar, niet bij volwassenen

De antwoorden op de diverse vragen die in het Emovo-onderzoek van 2011 zijn gesteld over alcohol en drugs wijzen op een afname in gebruik gedurende de periode 2007-2011 onder jongeren tot 16 jaar, zowel voor alcohol als drugs. Zo is het percentage dat zegt de laatste vier weken alcohol te hebben gedronken tussen 2007 en 2011 gedaald van 47% naar 35%. Voor wat betreft softdrugs was er een daling van 12 naar 8%.

Ook in de meest recente rapportage van Tendens⁸ (*8) wordt een daling gezien van het alcoholgebruik bij jongeren jonger dan 16 jaar. Ondanks het gegeven dat een redelijk grote groep jongeren en jongvolwassenen wekelijks veel alcohol tot zich neemt, melden zich relatief weinig van hen bij de verslavingszorg voor problemen met alcohol. De groep 55-plussers die zich meldt bij IrisZorg vanwege primaire alcoholproblematiek neemt de laatste jaren toe in omvang. Mede onder invloed van de vergrijzing zal deze trend zich ook in de komende jaren blijven voortzetten, zo wordt gesteld in de rapportage.

Tendens ziet ook het cannabisgebruik onder middelbare scholieren verder dalen, maar niet in de leeftijdsgroepen daarboven. (Overmatig) drugsgebruik hangt vaak samen met andere zaken, waarbij het gebruik zowel oorzaak als gevolg kan zijn. "Jongeren die meerdere dagen per week of dagelijks blowen hebben vaker problemen met school, met financiën en op het gebied van de geestelijke gezondheid. De kans op maatschappelijke uitval en overmatig middelengebruik neemt toe bij hen." De laatste jaren stijgt het aantal jongeren met een primaire hulpvraag rond het gebruik van cannabis; deze trend werd ook doorgezet in 2012.

Het gebruik van andere soorten drugs (cocaïne, amfetamine, ecstasy en GHB) is (nog) vrij laag onder middelbare scholieren. In de Emovo-enquête geeft 2% aan in de voorgaande vier weken één van die middelen gebruikt te hebben. Cocaïnegebruik onder jongeren lijkt volgens Tendens wat af te nemen. De prijs is een factor. Het aantal primaire hulpvragen voor cocaïne daalt nog steeds.

Verder is in Gelderland het aantal incidenten met GHB relatief groot.

Toename rookgedrag

Roken levert in vergelijking met de andere leefstijlfactoren de grootste schade op in de zin van de meeste verloren levensjaren en gezondheidskosten. De GGD-enquête van 2012 wijst uit dat van de Nijmeegse bevolking bijna 26% rookt (nagenoeg gelijk aan de referentiegroep van gemeenten). Bij de hoogopgeleiden is dit aandeel lager (20%), bij de midden- en lager opgeleiden hoger (resp. 28% en 32%). Verder zijn het de mannen die relatief vaker roken dan vrouwen (30% versus 22%) en de leeftijdscategorieën 19-35 en 50-64 (ca. 30% en 28%).

In vergelijking met 2008 is voor de volwassen Nijmeegse bevolking tot 65 jaar een niet onaanzienlijke stijging te zien van 25% naar 28%. De toename doet zich zowel voor bij mannen als vrouwen (maar bij vrouwen sterker), en verder met name in de leeftijdscategorieën 19-35 en in mindere mate 50-64. Qua opleiding is er sprake van behoorlijke toename in de middengroep en in beperktere mate ook in de groepen met de lagere opleidingen.

---

⁸ Tendens (IrisZorg): Trends in Wonen, Werken en Middelengebruik 2012-2013: een update. De laatste jaren zijn geen nieuwe rapportages van IrisZorg beschikbaar, dus ook niet over de periode vanaf 1 januari 2014, toen de leeftijdsgrens van alcoholverkoop omhoog ging van 16 naar 18 jaar. Landelijk zijn er wel signalen dat de dalende tendens bij jongeren doorzet zo blijkt bijv. uit een studie uit 2014 van de Universiteit Utrecht, het Trimbos-instituut en het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Gebruik en samenloop regelingen sociaal domein

Sinds 2012 werkt O&S aan de verbetering van de kennis omtrent het gebruik van regelingen in het sociale domein. Het doel is om de kennis over het gebruik van regelingen afzonderlijk te verbeteren, maar ook het samenhangend gebruik en de bijbehorende cliëntengroepen. Hiertoe zijn van 21, hoofdzakelijk gemeentelijke, registraties de gegevens in één bestand bij elkaar gebracht en gekoppeld, in het Sociaal Statistisch Bestand (SSB). Daarnaast zijn er relevante regelingen en hulptrajecten die, doordat geen data op persoonsniveau beschikbaar zijn, niet in deze koppeling meegenomen konden worden, maar waarvan wel (geaggregeerde) gegevens beschikbaar zijn. Het SSB14 heeft als peildatum 1 januari 2014, en geeft dus een beeld van de situatie vòòr de transities.

In deze module van de Stads- en Wijkmonitor presenteren we de belangrijkste resultaten uit het SSB⁹. Ze geven een beeld van de gebruikmaking van regelingen, van de omvang en differentiatie hierin en van de gebruikersgroepen. Een totaaltelling komt uit op zo'n 90.000 cliëntrelaties, d.w.z. het aantal keer dat inwoners van Nijmegen voorkomen in registraties in het sociale domein (zorg, werk, inkomen, jeugd). Twee derde van de Nijmeegse huishoudens komt niet voor in de registraties, een derde wel. Hierbij is er een sterke mate van concentratie, d.w.z. dat veel personen en huishoudens van meerdere regelingen gebruik maken en ook dat een relatief klein aandeel van de huishoudens een groot deel van het gebruik bepaalt. Daarbij horen naar verhouding veel eenoudergezinnen en huishoudens van niet-westerse komaf. En ook zijn er duidelijke gebiedsconcentraties in de aandachtswijken te zien.

Inventarisatie sociale domein: circa 90.000 cliëntrelaties

Het schema hieronder biedt een overzicht in de klantrelaties van de mensen die 1 januari 2014 in Nijmegen woonden. De bestanden zijn in vier blokken verdeeld: zorg, werk, inkomen en jeugd. Binnen de blokken zijn de bestanden die niet in de koppeling meegenomen zijn donker gearceerd¹⁰. Het schema laat zien dat het sociaal domein een zeer omvangrijke cliëntenpopulatie omvat. In totaal gaat het om zo'n 90.000 cliëntrelaties. Zowel op de terreinen zorg als werk en inkomen bedraagt het aantal cliëntrelaties bijna 25.000 tot meer dan 30.000. M.b.t. jeugd ligt het aantal lager (circa 7.000).

Per regeling of registratie zijn er grote verschillen in aantallen. De omvangrijkste, d.w.z. met de meeste geregistreerde personen, zijn de Wmo, de NWW, de bijstand en bijzondere bijstand, en de collectieve aanvullende verzekering. Bij deze regelingen gaat het om 6.500 tot bijna 9.000 personen. Daarna volgen de AWBZ (intra- en extramuraal), de GGZ, de re-integratietrajecten, WAO, Wajong, kwijtschelding gemeentelijke belasting, Bureau Jeugdzorg en Leergeld, elk met 2.500 tot 6.000 personen in de regeling. Bij veel regelingen is er sprake van cliënten c.q. ingeschrevenen uit één en hetzelfde huishouden. In de drie rechterkolommen staat, voor de regelingen uit het SSB, het aantal huishoudens dat gemoeid is met de betreffende regeling. Te zien is dat het voorkomen van meerdere personen uit één huishouden binnen één en dezelfde registratie aan de orde is bij bijv. de Wmo-regeling, NWW, WWB, re-integratie, collectieve aanvullende verzekering en stichting Leergeld. Hetzelfde geldt voor de cliënten van Bureau Jeugdzorg,

---

⁹ De volledige verslaggeving is te vinden in de rapportage "Gebruik en samenloop regelingen sociaal domein Nijmegen", welke in september 2015 is vrijgegeven door BenW.

¹⁰ Voor een categorie zijn geen aantallen vermeld, maatschappelijke opvang. Op dit moment zijn daarvoor geen adequate bestandsgegevens beschikbaar.

waarbij van één huishouden ook ouders én kinderen ingeschreven kunnen zijn voor begeleiding en behandeling¹¹.

---

¹¹ M.b.t. BJZ zijn veel personen niet terug te vinden in het GBA per 1-1-2014 (bijv. vanwege verhuizing in 2013) en dus niet opgenomen in het gekoppelde bestand. Het aantal cliënten over 2013 (kinderen en ouders) is dus hoger dan in de tabel.

	cliëntrelatie/pers (*1)	huishoudens		
		zelfst	onzelfst (*2)	tehuis
ZORG				
Wmo-verstrekking	7.800	6.800	50	600
regieteam (*3)	1.050	1.000	25	25
sociaal wijkteam (*3)	1.150	1.050	25	25
AWBZ extramuraal	3.250	2.600	200	250
AWBZ intramuraal (*4)	2.550			
Maatschappelijk Werk (*4)	1.700			
GGZ*** (*4)	5.300			
Meldpunt Bijzondere Zorg (*4)	1.100			
Maatschappelijke Opvang PM				
totaal ZORG	23.900			
WERK				
IW3/re-integratie/inburgering	3.100	2.650	250	25
jongerenloket/re-integratie	1.700	1.200	350	50
NWW	9.700	7.850	750	150
WSW	1.500	1.300	50	200
arbeidsongeschikten (WAO+Wajong)	8.000			
totaal WERK	24.000			
INKOMEN				
WWB	6.850	5.800	450	200
uitstroom WWB	1.350	1.000	200	50
kwijtschelding belasting	5.900	5.800	50	25
collectieve aanvullende verzekering	6.600	5.250	150	150
bijzondere bijstand	8.250	7.150	300	400
Schuldhelpverlening (screening BSHV)	800	700	50	50
Leergeld (*5)	2.500	1.500	0	0
totaal INKOMEN	32.250			
JEUGD				
leerplicht	1.200	1.000	50	50
vsv-meldingen DUO aan Jolo	500	400	50	25
BJZ hulpverlening (kinderen en ouders)	2.650	1.700	50	50
BJZ Awbz indicaties (kinderen en ouders)	1.000	450	25	<25
leerlingvervoer	600	500	25	<25
Jeugd Gezondh.zorg (overgewicht enSDQ-indic)	1.000	950	0	<25
totaal JEUGD	6.950			
TOTAAL	87100			
VEILIGHEID (ketens Veiligheidshuis)				
besproken casussen jeugd (*6)	350			
meldingen huiselijk geweld (*7)	950			
besproken casussen veelplegers	50			
totaal VEILIGHEID	1.350			

(*1) De cijfers in deze tabel zijn afgerond en zijn indicaties. Soms zijn cliëntrelaties bepaald op een peilmoment, sc 2013. Het aantal cliëntrelaties onder de inwoners per 1-1-2014 is niet hetzelfde als het aantal cliënten van 2 leden zijn in 2013 kunnen wel in dat jaar cliënt geweest zijn, maar komen in deze tabel (cliëntrelaties onder b

(*2) Onzelfstandige eenheid SSHN of in verkamerd pand (minstens 3 alleenstaanden)

(*3) Casussen betreffen huishoudens

(*4) Data uit SWM 2013: NIM 2012, GGZ 2011; bron Stadsgetallen; AWBZ intramuraal (Zorgkantoor) en Meldpunt Bi

(*5) Schatting; betreft voorzieningen voor cultuur, sport, onderwijs en welzijn

(*6) Data uit SWM 2013 Besproken in Justitieel overleg risicojongeren (JOR) en Zorgoverleg risicojongeren (ZOR); de

(*7) Data uit SWM 2013 Meldingen besproken in screeningsoverleg; geen unieke casussen; personen of huishoude

Figuur 4: Cliëntrelaties sociaal domein (voor bevolking Nijmegen per 1-1-2014). Bron: Sociaal Statistisch Bestand gemeente Nijmegen.

In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de stapeling van de bijna 90.000 cliëntrelaties, d.w.z. het voorkomen van meerdere cliëntrelaties, vanuit verschillende regelingen, binnen hetzelfde huishouden. Voor de volledigheid is aan de onderkant van het schema een blok veiligheid toegevoegd met daarin de aantallen casussen en meldingen over 2012 in relatie tot de drie ketens uit het Veiligheidshuis¹² vanwege de samenhang tussen de problematiek die binnen deze ketens aan de orde komt en de gebruikmaking van de diverse regelingen binnen dezelfde huishoudens. Meer specifieke cijfers zijn daarover nu niet beschikbaar. Het streven is erop gericht om in de toekomst ook gegevens uit de veiligheidsketens te betrekken in de sociale analyse.

Heel sterke concentratie van gebruik van regelingen

In de navolgende tabel is voor de 21 regelingen het gebruik en de overlap daarbinnen te zien op basis van het SSB14. Op persoonsniveau maakt 80% geen gebruik en 20% wel gebruik van één of meer regelingen. In het SSB13 was deze verhouding exact hetzelfde. Bij ruim de helft van de mensen (11%) gaat het om één regeling, bij bijna 10% om twee of meer. 2% van de Nijmegenaren (bijna 2.500) is te vinden in vijf of meer registraties.

---

¹² Jaarverslag Veiligheidshuis 2012.

NAAR CLIENTRELATIES*	personen		huishoudens zelfst		huishoudens onzelfst		huishoudens tehuis	
	abs	rel	abs	rel	abs	rel	abs	rel
geen clientrelaties	135250	80%	45750	66%	18550	92%	1300	52%
1 clientrelatie	17950	11%	10600	15%	850	4%	700	28%
2	6200	4%	4150	6%	350	2%	300	12%
3	3750	2%	2650	4%	250	1%	150	6%
4	2700	2%	2200	3%	100	0%	100	4%
5	1600	1%	1550	2%	50	0%	50	2%
meer dan 5	850	1%	2400	3%	<25	0%	<25	0%
TOTAAL	168300		69300		20200		2500	

NAAR SUBDOMEINEN	personen		huishoudens zelfst		huishoudens onzelfst		huishoudens tehuis	
	abs	rel	abs	rel	abs	rel	abs	rel
geen gebruik	135250	80%	45750	66%	18550	92%	1300	52%
op één subdomein								
zorg	6800	4%	5200	8%	200	1%	500	20%
inkomen	4850	3%	3200	5%	200	1%	150	6%
werk	6050	3%	4200	6%	500	2%	50	2%
jeugd	4550	3%	1550	2%	100	0%	100	4%
totaal één subdomein	22250	13%	14150	20%	1000	5%	800	32%
op twee subdomeinen								
zorg en inkomen	3000	2%	2400	3%	50	0%	250	10%
zorg en werk	400	0%	400	1%	<25	0%	<25	0%
zorg en jeugd	250	0%	250	0%	<25	0%	<25	0%
inkomen en werk	5250	3%	3550	5%	500	2%	100	4%
inkomen en jeugd	150	0%	300	0%	<25	0%	<25	0%
werk en jeugd	300	0%	350	1%	<25	0%	<25	0%
totaal twee subdomeinen	9350	6%	7250	10%	600	3%	400	16%
op drie/vier subdomeinen								
TOTAAL	166450		68250		19400		3300	

* de cijfers in deze tabel zijn afgerond

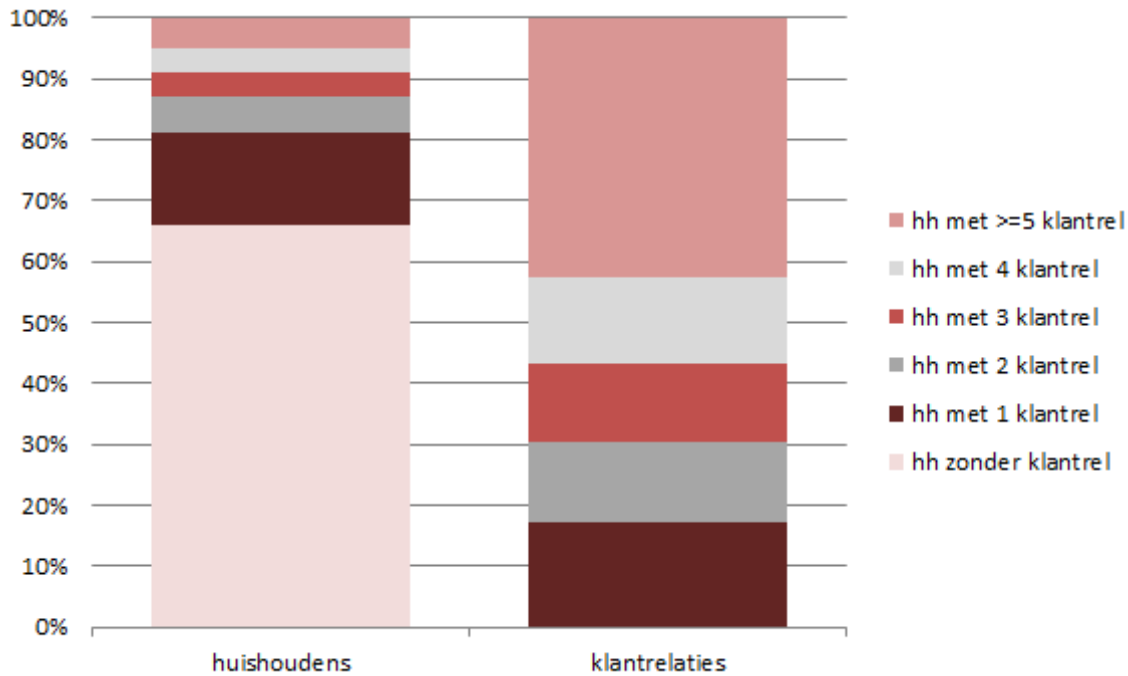
Figuur 5: Overlap gebruik van regelingen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen.

Op huishoudensniveau is te zien dat door twee derde (ruim 45.000) van de zelfstandige huishoudens van geen enkele regeling gebruik wordt gemaakt c.q. sprake is van registratie. Ook nu geldt dat van de 34% van de huishoudens die wel gebruik maken (bijna 23.000) het voor bijna de helft (15%) om één regeling gaat en voor ruim 18% om meer dan één. Bij 5% (4.000 huishoudens) is sprake van vijf of meer regelingen. Het gebruik bij onzelfstandige huishoudens (waaronder heel veel studenten) is logischerwijs veel geringer (8%). Bij huishoudens in tehuizen is het gebruik uiteraard weer veel groter (48%, waarbij het voor twee derde één regeling betreft).

Er is sprake van spreiding van huishoudens over de vier onderscheiden subdomeinen, m.n. zorg, inkomen en werk, en in mindere mate jeugd. Bij de 13% van de zelfstandige huishoudens die in twee of meer subdomeinen zijn vertegenwoordigd (zo'n 8.500) zijn zorg-inkomen en inkomen-werk de meest voorkomende combinaties. Maar ook zijn er 1.000 tot 2.000 huishoudens waarbij registratie op jeugd

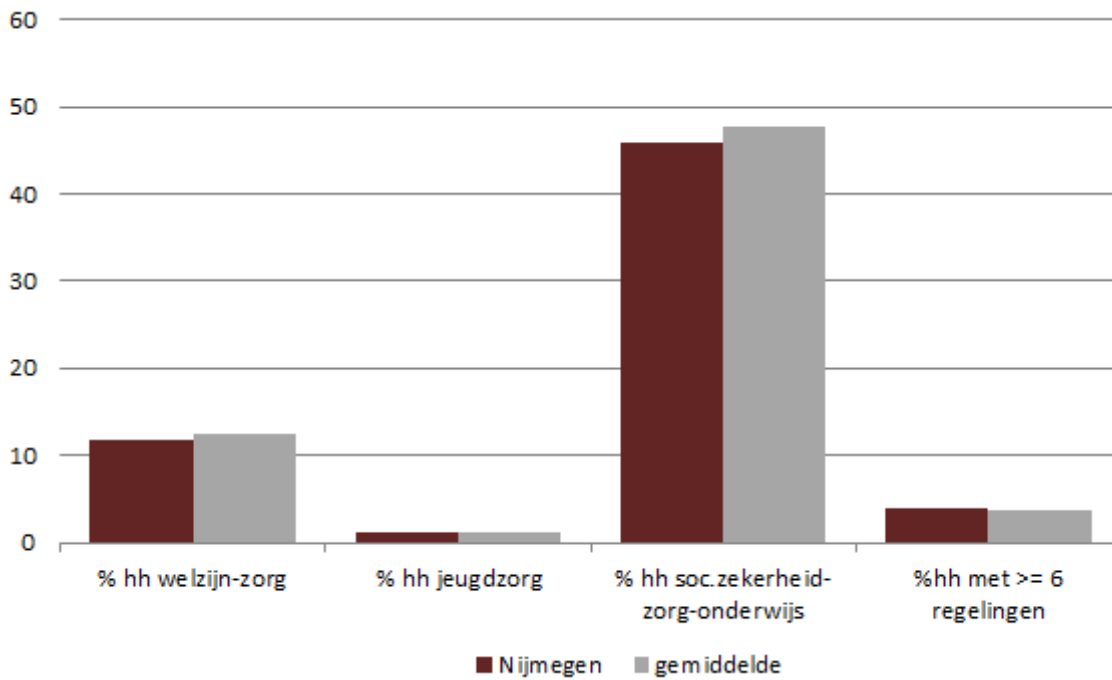
samenvalt met die op één of meer van de andere drie subdomeinen.

Wanneer je op basis van de cijfers uit deze tabel een doorrekening maakt, blijkt dat als het gaat om de zelfstandige huishoudens 18% van de huishoudens bepalend is voor de deelname aan meer dan 80% van de regelingen. In feite is de concentratie nog sterker uit te drukken: 43% van de cliëntrelaties is te herleiden naar 5% van de huishoudens (ca. 4.000).

Figuur 6: Concentratie gebruikmaking regelingen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Figuur 7: Gebruik financiële regelingen door huishoudens in Nijmegen i.v.m. referentiegroep kennissteden¹³.
Bron: landelijke Stapelingsmonitor

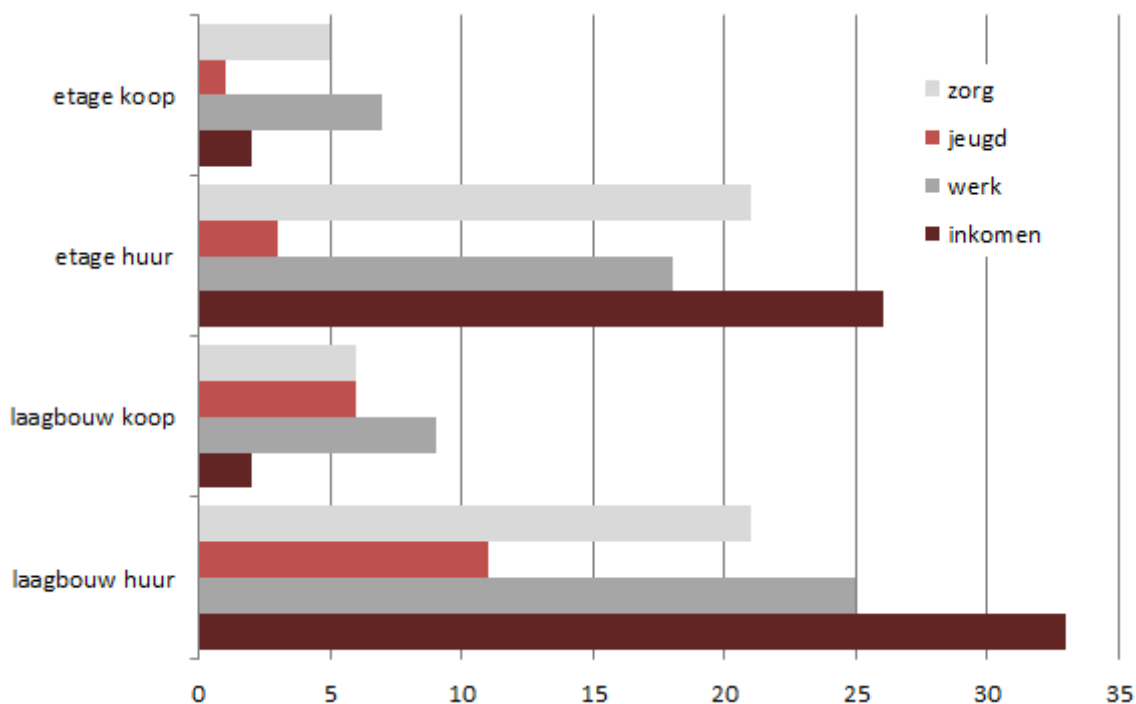
Twee jaar geleden is landelijk een stapelingsmonitor ontwikkeld, waarin op een vergelijkbare manier als in het gemeentelijke SSB een groot aantal registraties zijn gekoppeld. Uit de eerste bevindingen bleek dat de verhoudingen voor Nijmegen ook te zien zijn in andere steden. Met name met de kennissteden is de overeenkomst groot. Het gebruik van regelingen is iets minder groot dan in andere steden. Het niet-gebruik van regelingen is dus wat groter. Dit ligt aan de grote studentenaantallen die het gebruik in kennissteden drukken¹⁴. In figuur 8 worden uit de landelijke stapelingsmonitor de aandelen Nijmeegse huishoudens die te maken hebben met financiële regelingen vergeleken met die uit de referentiegroep van kennissteden. Zoals gezegd zijn de overeenkomsten groot.

Veel meer klanten in huurwoningen en aandachtsgebieden

De verschillen naar woningtype zijn groot. Meer dan 50% van de huishoudens in laagbouwhuur-woningen maakt gebruik van een of meer regelingen. Het aandeel huishoudens met 5 of meer klantrelaties is ook veel hoger dan gemiddeld (14½ % tegen 5½ %). Ook bij etagehuurwoningen is het gebruik groter dan gemiddeld (44% van de ruim 21.000 huishoudens is bekend in een of meerdere registraties). In figuur 1 is te zien dat deze oververtegenwoordiging voor alle vier de deelterreinen geldt (in de etagesector alleen niet voor de registraties m.b.t. jeugd).

¹³ Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Tilburg

¹⁴ De landelijke stapelingsmonitor is ontwikkeld door Platform 31 en CBS, in samenwerking met een groot aantal steden waaronder Nijmegen. Een verschil is dat het bij de landelijke monitor om regelingen gaat die alle (ook) financiële implicaties hebben. Daarbij horen ook algemene, niet-gemeentelijke, regelingen voor grote groepen die niet voorkomen in het SSB (tegemoetkoming chronisch zieken, compensatie eigen risico en aftrek ziektekosten). Daardoor komt het totale gebruik van regelingen hoger uit dan in het SSB. Daartegenover is het SSB meer gericht op kwetsbaarheid in brede zin, met bijv. gegevens uit de lokale Regieteam en Sociale Wijkteams.

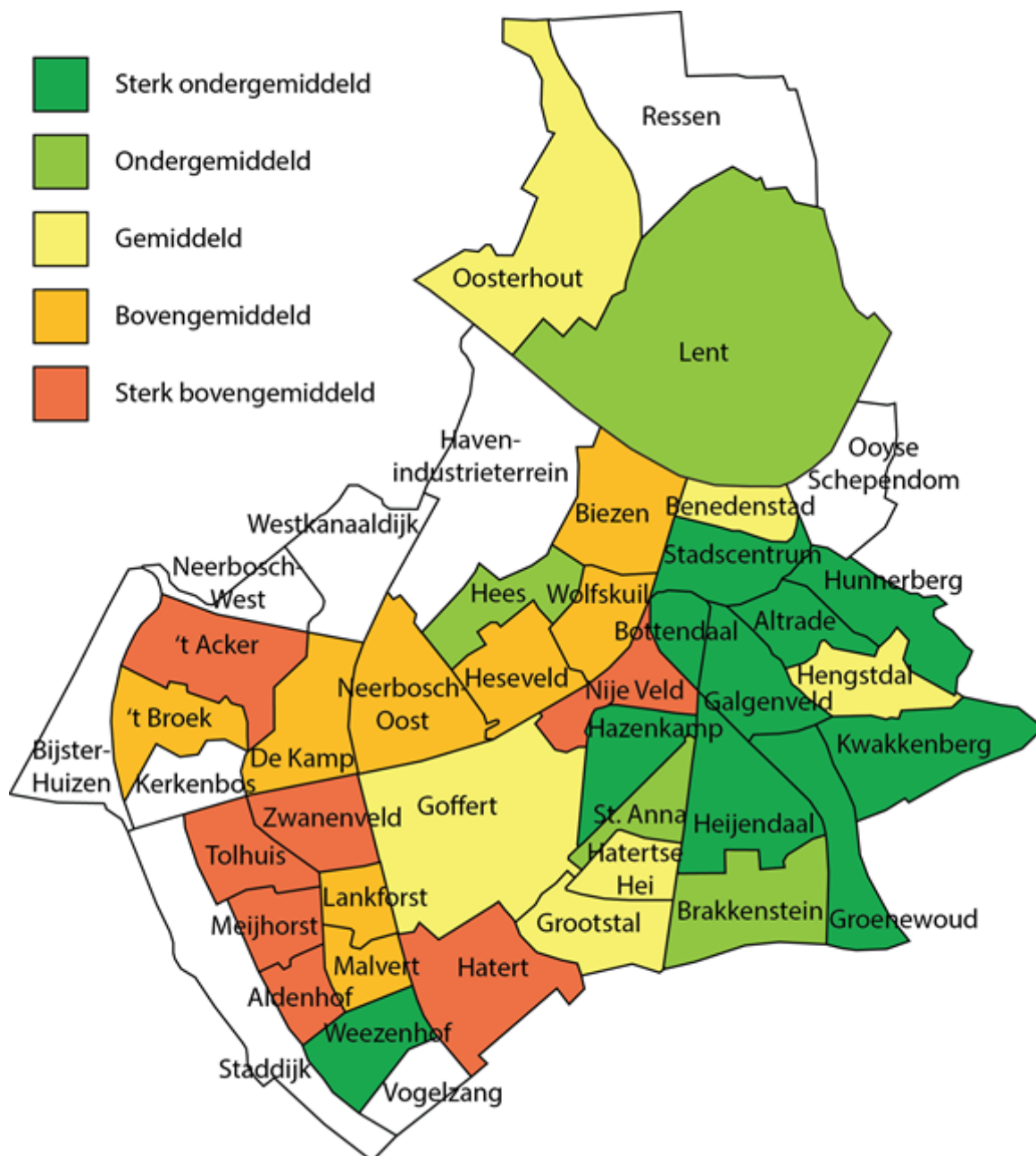
Figuur 8: Aanwezigheid in registraties deelterreinen naar woningtypen

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Samenhangend hiermee en met het algemene sociaal-maatschappelijke profiel zijn er ook duidelijke gebiedsconcentraties te zien, m.n. in de zogenaamde aandachtsgebieden. In de stadsdelen Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Lindenholt is het aandeel huishoudens dat bekend is in een of meer regelingen het grootst (om en nabij 40%). In de stadsdelen Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oost en Nijmegen-Noord liggen deze aandelen veel lager (circa 25%).

Op wijkniveau zijn de verschillen nog groter, met een spreiding van ruim 50% tot slechts iets meer dan 10% huishoudens die bekend zijn in een of meer registraties.

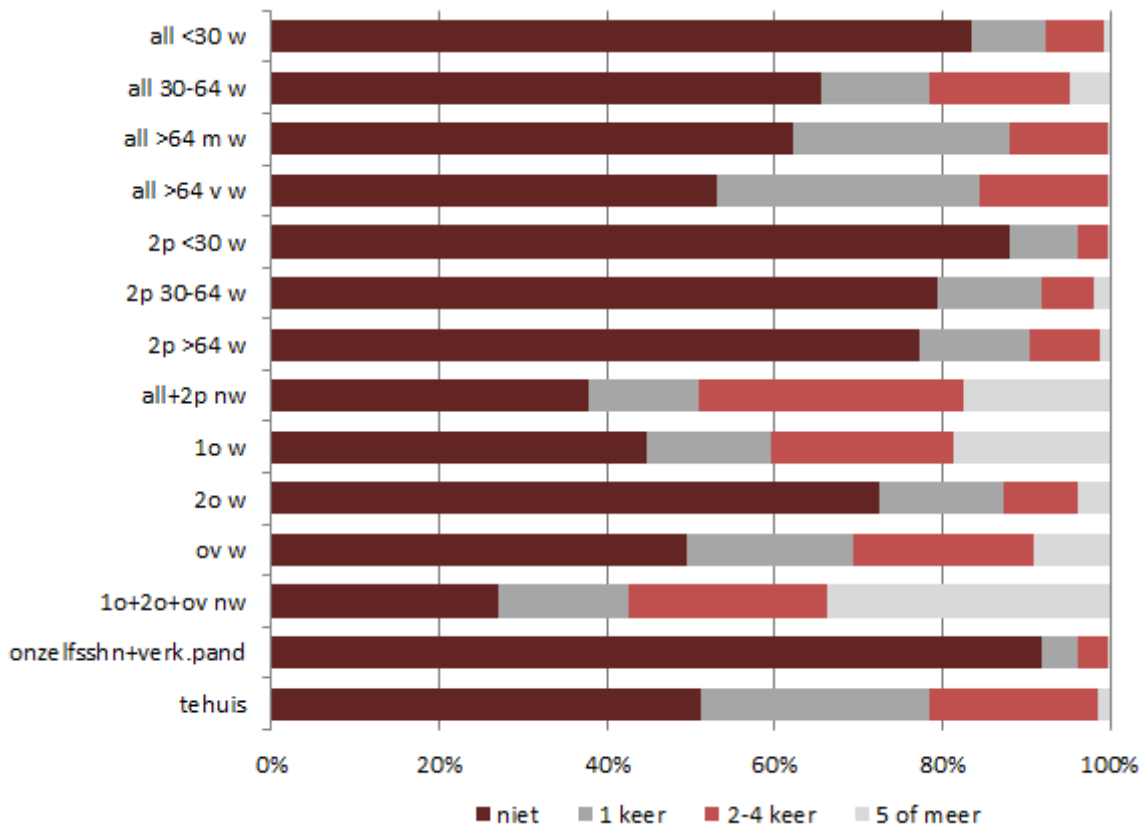
De wijken waar de hoogste aandelen huishoudens met stapeling (5 of meer) van regelingen voorkomen zijn Meijhorst, Tolhuis, Nije Veld, Aldenhof, Zwanenveld en Hatert. 9 tot 12% van de huishoudens is daar in 5 of meer regelingen te vinden. Binnen wijken, op buurtniveau, loopt het op een aantal plaatsen op tot een kwart of een derde van alle huishoudens (zie voor het spreidingsbeeld ook de kaart op de volgende bladzijde).

Figuur 9: Aandeel huishoudens die 5 keer of vaker voorkomen in het Sociaal Statistisch bestand 2014
Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Typologie gebruikersgroepen

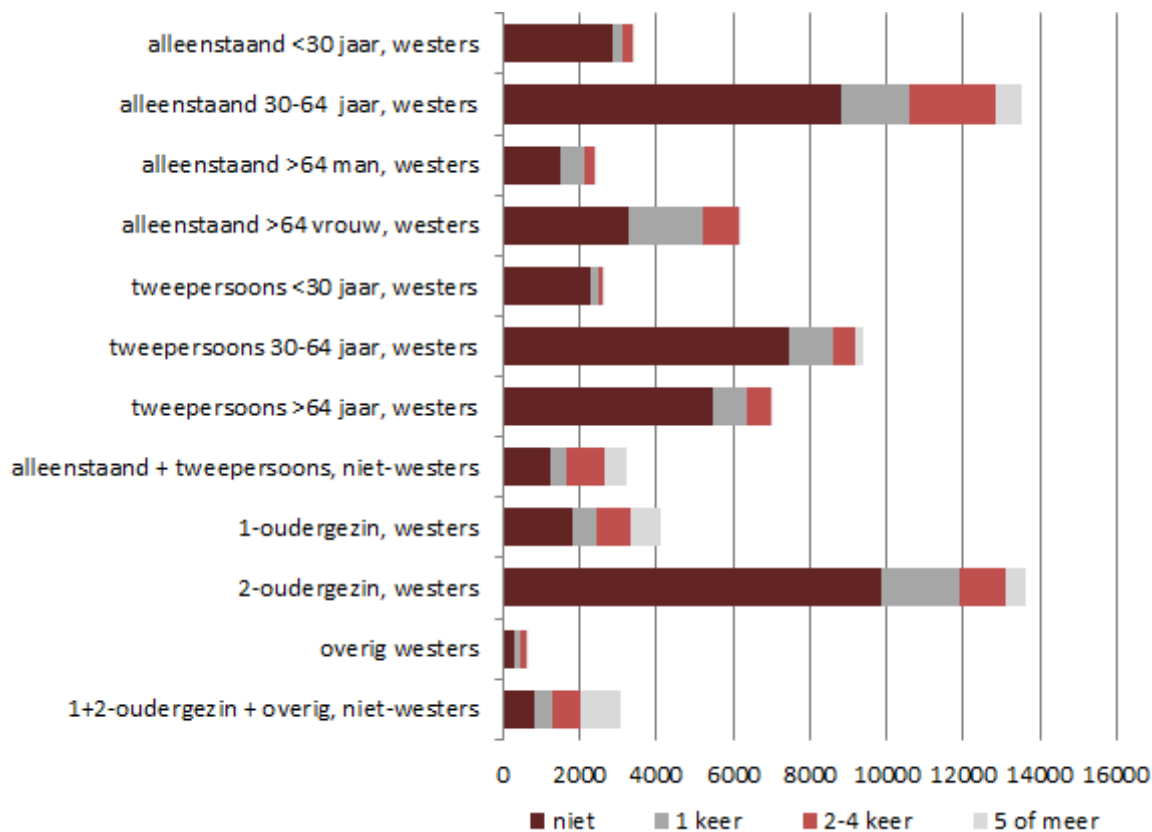
Uit de gegevens van onderstaand is af te leiden dat een derde van de zelfstandige Nijmeegse huishoudens (ruim 23.000) voorkomt in de deelbestanden van het SSB. Er zijn echter grote verschillen per huishoudens-type. Zo komen alleenstaanden en tweepersoonshuishouden tot 64 jaar zonder kinderen relatief het minst vaak voor, gevolgd door de 64+ers. Logischerwijs komt van de kamer- en SSHNbewoners ook slechts een klein deel voor in de registraties. De huishoudens die naar verhouding het vaakst voorkomen zijn:

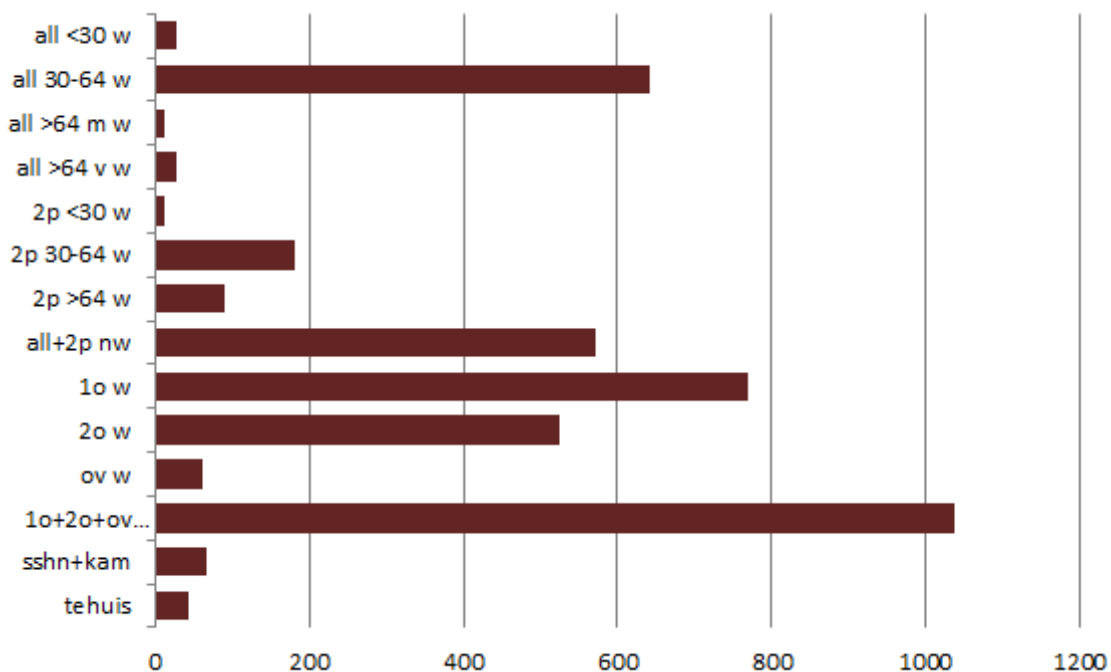
Figuur 10: Relatief voorkomen in bestanden naar type huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- niet-westerse alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens: de helft in twee of meer bestanden; 18% van de groep ≥ 5 bestanden
- westerse eenoudergezinnen: 40% in 2 of meer bestanden; 19% van de groep ≥ 5 bestanden
- niet-westerse gezinnen met kinderen (1- en 2-ouder): 58% in 2 of meer bestanden; 34% van de groep ≥ 5 bestanden.

Kijk je niet naar de relatieve verdeling maar naar het absolute beeld dan springen andere groepen eruit. De aantallen westerse alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens met en zonder kinderen zijn in de totale populatie zo groot in aantal, dat ook een relatief kleiner deelnamepercentage zorgt voor flinke absolute aantallen cliënten. Dit is te zien in figuur 2, waarin juist deze groepen in absolute zin voor de grootste cliëntenaantallen zorgen.

Figuur 11: Absoluut voorkomen in bestanden naar type) huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Figuur 12: 5 of vaker voorkomen in bestanden naar type huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Niettemin is ook in de figuren 2 en 3 te zien, dat westerse eenouderhuishoudens en de niet-westerse huishoudens relatief de meeste cliënten opleveren die van meerdere regelingen (tot en met vijf of meer) gebruik maken.

Op basis van deze schets van het soort huishoudens en de soorten en overlap van gebruik is een typologie gemaakt voor alle ruim 23.000 Nijmeegse huishoudens die in het SSB als cliënt of geregistreerde zijn aangetroffen. Deze typologie verdeelt deze huishoudens in tien groepen. De betekenis van dit onderscheid is dat het aangrijpingspunten biedt voor differentiatie en focus binnen het beleid.

In onderstaande tabel staan de tien onderscheiden groepen bij elkaar:

Oudere huishoudens (65 jaar en ouder) van westerse herkomst...

....die enkel een beroep doen op zorgvoorzieningen (hoofdzakelijk individuele voorzieningen Wmo)	3600
....die anderszins een beroep doen, hoofdzakelijk zorg in combinatie met inkomen of alleen op een inkomensregeling	1800

Huishoudens tot 65 jaar van westerse herkomst...

....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. werk	3650
....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. jeugd	1350
....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. inkomen	1800
....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. zorg	1400
....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij twee of meer van de 4 blokken zonder jeugd	4200
....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij twee of meer van de 4 blokken waaronder jeugd	1450

Huishoudens van niet-westerse herkomst...

....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij een of meer van de 4 blokken zonder jeugd	3300
....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij een of meer van de 4 blokken waaronder jeugd	1000

Figuur 13: Typologie naar huishoudens en gebruik van regelingen in het sociale domein

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

In deze typologie zijn zowel de ouderen als de niet-westerse groepen apart benoemd. Bij de ouderen is de reden de specifieke gerichtheid op zorg. De niet-westerse groepen zijn als aparte categorie genomen vanwege de hoge mate van concentratie en stapeling die zich bij deze groepen voordoet als het gaat om gebruikmaking en registratie binnen de diverse onderdelen van het sociale domein.

Ook laat de typologie toe om alle huishoudens bij elkaar te nemen waar sprake is van één of meerdere vormen van zorgbehoefte m.b.t. kinderen. In totaal gaat het om bijna 4.000 huishoudens. Bij bijna twee derde

hiervan (2.500 huishoudens) is er in het huishouden ook sprake van registratie in één of meer andere blokken dan jeugd. Bij de helft van die laatste groep zijn er vijf of meer regelingen in het spel, zowel bij de westerse als de niet-westerse huishoudens.

Gebruik afzonderlijke regelingen

De peildatum voor de gegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand is 1 januari 2014. Deze module geeft verder inzicht in de cliëntenaantallen voor registraties zoals die op dat moment bestonden, waaronder Wmo (individuele voorzieningen), Awbz en Bureau Jeugdzorg.

De zich steeds verder ontwikkelende integrale aanpak bij zorg en hulp komt tot uiting in de Regieteams (multiprobleem en overlast) en de Sociale Wijkteams (geleiding allerlei zorg- en hulpvragen op wijkniveau). De onderzoeksbevindingen van enkele onderzoeken van een paar jaar geleden leveren positieve beelden op van deze vormen van integrale aanpak.

Vanwege de transities zijn recente gegevens nog onvolledig en niet geheel betrouwbaar. In de laatste module van dit hoofdstuk wordt op basis van de eerste registratiegegevens en de antwoorden op enkele nieuwe vragen in de Burgerpeiling een eerste, indicatief beeld gegeven.

In deze module gaan we uitgebreider in op de zorgcategorieën (Wmo, Awbz, Bureau Jeugdzorg en Jeugdgezondheidszorg). De andere categorieën uit het SSB komen nader aan de orde in andere hoofdstukken van de Stads- en Wijkmonitor (Werk, Inkomen en Onderwijs).

Gebruik en klantengroepen regelingen zorg

Binnen het segment zorg zijn vier registraties opgenomen, met daarbinnen ruim 13.000 personen, verdeeld over 11.500 huishoudens. Personen en huishoudens kunnen in meerdere registraties voorkomen. Na ontdebelling gaat het om ruim 11.500 unieke personen en 9.750 unieke huishoudens).

De grootste groep (7.800 personen) betreft degenen die een indicatie hebben voor individuele verstrekkingen vanuit de Wmo (voor huishoudelijke hulp, woningaanpassing, rolstoelen en/of vervoer).

De tweede groep zijn de Awbz-ers (3.250 personen) die aangewezen zijn op begeleiding en beschermd wonen en die per 1 januari 2015 zijn overgekomen naar de gemeente

De registraties van regieteams en sociale wijkteams tenslotte omvatten elk zo'n 1.000 huishoudens¹⁵ (*15).

ZORG	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
Wmo-verstrekking	7800	6800	50	600
AWBZindicatie	3250	2600	200	250
regieteam	1050	1000	25	25
sociaal wijkteam	1150	1050	25	25
	13250	11450		
totaal ZORG	(11650)	(9750)	300	900

Figuur 14: Aantallen geregistreerden regelingen zorg

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Wmo en AWBZ

Binnen de groep Wmo individuele voorzieningen is de verdeling als volgt:

¹⁵ In deze en volgende tabellen betekent het getal tussen haakjes het aantal "unieke" klanten, bepaald - vanuit het getal erboven - door verrekening van klanten die vaker dan eenmaal voorkomen.

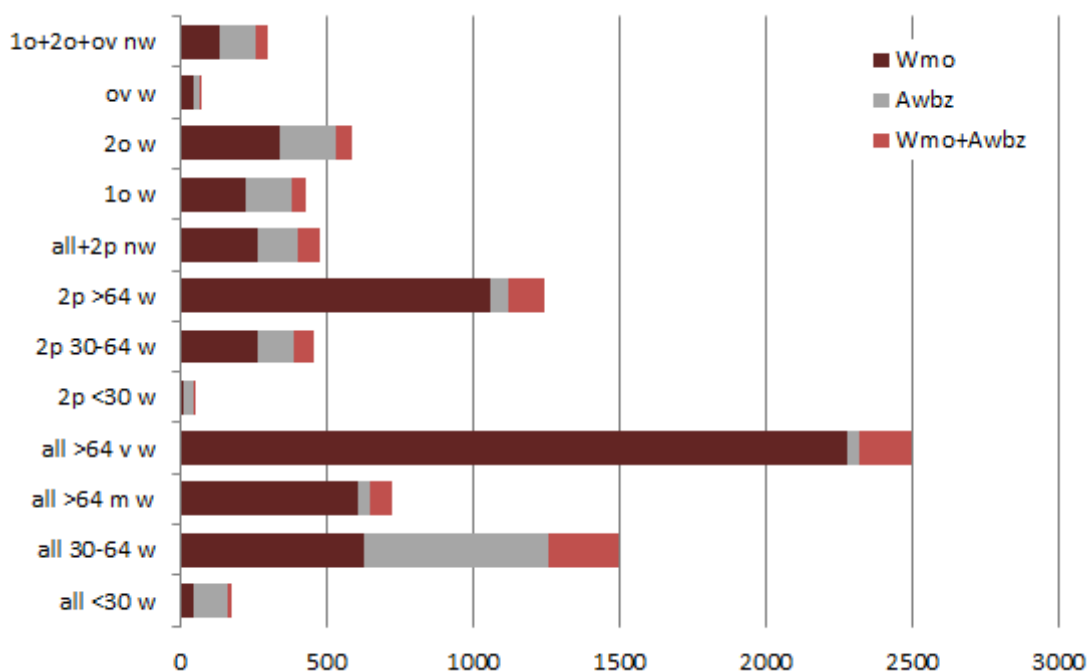

voorziening	aantal gebruikers
huishoudelijke hulp	4.850
woonvoorzieningen	1.450
rolstoelen	1.700
vervoer	4.500

Uit deze verdeling valt af te leiden dat veel cliënten meervoudig gebruik maken van Wmo-regelingen: een kwart tot ongeveer 40% benut twee of meer Wmo-regelingen.

Het aantal huishoudens waaraan zowel vanuit de Wmo als de (gedecentraliseerde) Awbz hulp wordt geboden is 900. Verder maken vooral Awbz-klienten ook gebruik van andere regelingen, m.n. inkomensregelingen (meer dan 50%).

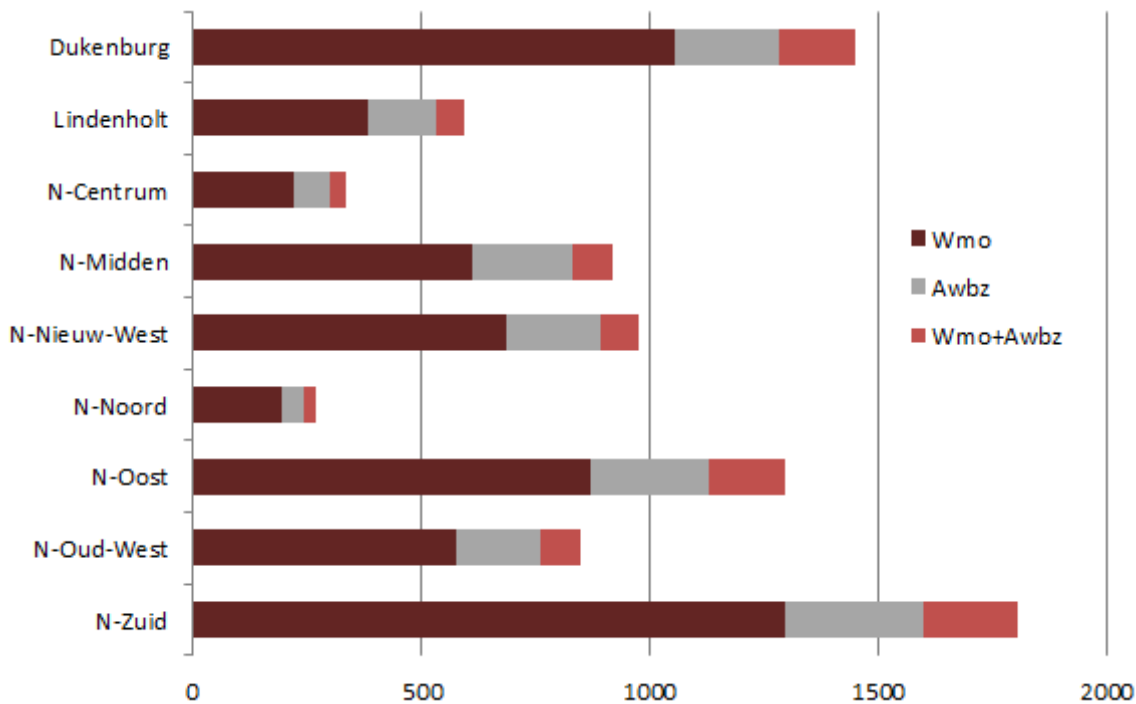
Over de totale klantenpopulatie van Wmo en Awbz vormt de groep alleenstaande, westerse vrouwen van 65 jaar en ouder de grootste huishoudenscategorie. Van de stadsdelen leveren Nijmegen-Zuid en Dukenburg de grootste aantallen klanten.

Figuur 15: Geregistreerden in bestanden Wmo en Awbz naar type huishouden¹⁶

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

¹⁶ Toelichting huishoudentypen (ook voor vergelijkbare volgende illustraties): all = alleenstaand, w = westers, nw = niet-westers, 2p = tweepersoons 1o = eenouder, 2o = tweeeouder, ov = overig

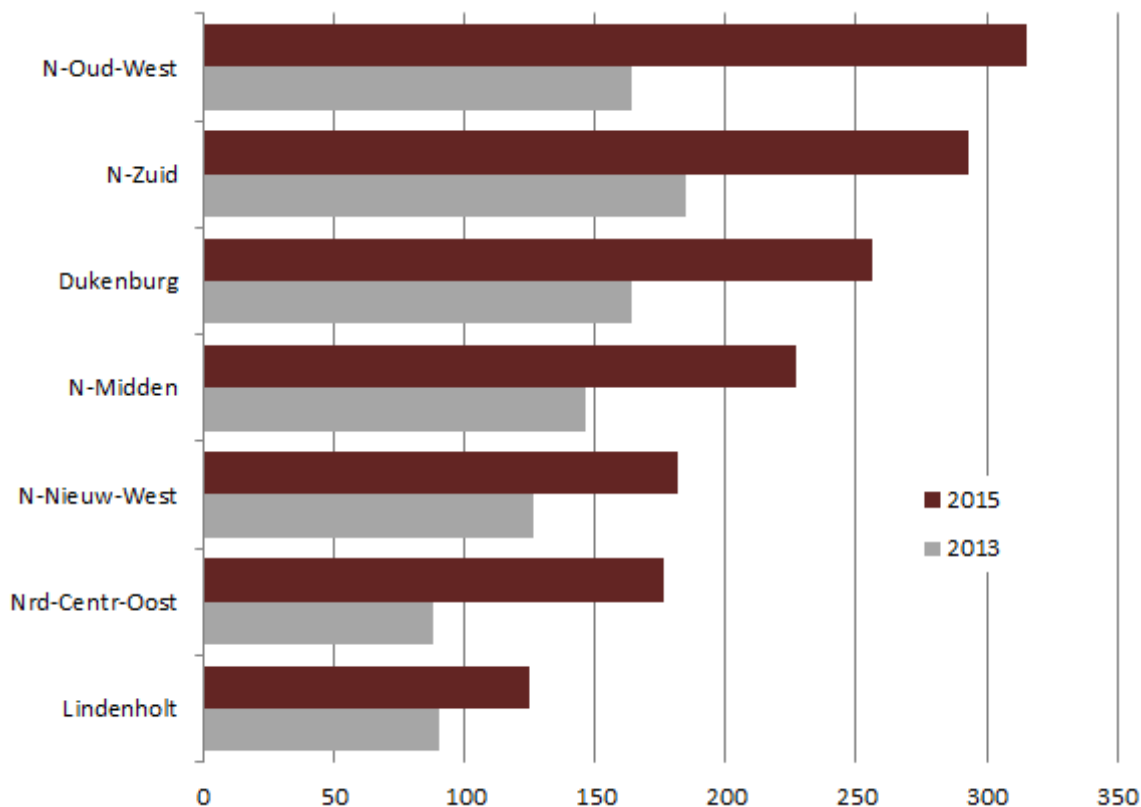
Figuur 16: Geregistreerden in bestanden Wmo en Awbz naar stadsdeel

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Regieteams

Sinds 2009 wordt in Nijmegen gewerkt met zogenaamde regieteams voor multiproblem- en overlastaanpak, sinds begin 2012 in alle stadsdelen. De teams staan onder leiding van een gemeentelijke procesregisseur en zijn verder samengesteld uit medewerkers van o.a. maatschappelijk werk, politie, woningbouwverenigingen en jeugdzorg. Bij de casusaanpak is er verder samenwerking met tal van instellingen. De afgelopen periode waren er elk jaar zo'n 200 tot 225 nieuw aangemelde casussen. Het aantal casussen sinds het begin is inmiddels opgelopen tot boven de 1.500 (peildatum december 2015).

De regieteams werken stadsbreed. De aantallen casussen per stadsdeel over de gehele periode variëren van 125 in Lindenholt tot ruim 300 in Nijmegen-Oud-West. In figuur 1 is ook te zien dat in Nijmegen-Oud-West de toename in de afgelopen twee jaar groot is geweest. In Lindenholt daarentegen was de toename beperkt.

Figuur 17: Alle casussen regieteams tussen 2009-2015 (svz 2013 en 2015)

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Het gaat bij de regieteamcasussen in meer dan 20% van de gevallen om alleenstaande ouders met kinderen. Verder is ruim een kwart van de huishoudens van niet-westerse herkomst.

De meest voorkomende leefgebieden waarop problemen bestaan zijn schulden, woonoverlast, opvoeding, sociaal-relatieel, overlast, psychische problematiek en zorg mijden. Het betreft bij veel casussen 4 of meer leefgebieden tegelijk. Dit wijst op complexe en integrale problematiek. Veel regieteamhuishoudens zijn dan ook aan te treffen in andere registraties m.b.t. zorg, werk, inkomen en jeugd, in meer dan de helft in 4 of meer andere bestanden, 35% in 1 tot 3 andere. De grootste overlappen bestaan met NWW, WWB en bijzondere bijstand, CAZ en kwijtschelding gemeentelijke belastingen: 35 tot 55% van de regieteamhuishoudens is ook te vinden in de betreffende registraties. Daarnaast geldt dat een derde van huishoudens ook bekend is bij Bureau Jeugdzorg.

Uit eerdere evaluaties (2009 en 2010) bleek dat het project aansloeg en hoog gewaardeerd werd door de diverse professioneel betrokkenen. Hoewel er de laatste periode geen specifieke procesanalyse hebben plaats gevonden zijn er geen signalen die erop wijzen dat de aanpak minder goed functioneert. Wel is voorjaar 2013 een MKBA uitgevoerd¹⁷ waaruit blijkt dat de regieteams een positief maatschappelijk rendement hebben.

Sociale wijkteams

Na de start van de eerste twee Sociale Wijkteams (SWTs) april-juni 2012 (Lindenholt en Hatert) is in oktober 2012 Dukenburg van start gegaan en voorjaar 2013 het vierde team in Noord. Vervolgens zijn teams gestart

¹⁷ MKBA Regieteams Overlast- en Multiprobleemhuishoudens Nijmegen; LPBL, april 2013

in de stadsdelen Nijmegen-Midden en Nijmegen-Oud-West. Inmiddels zijn er voor alle stadsdelen in totaal 10 teams werkzaam.

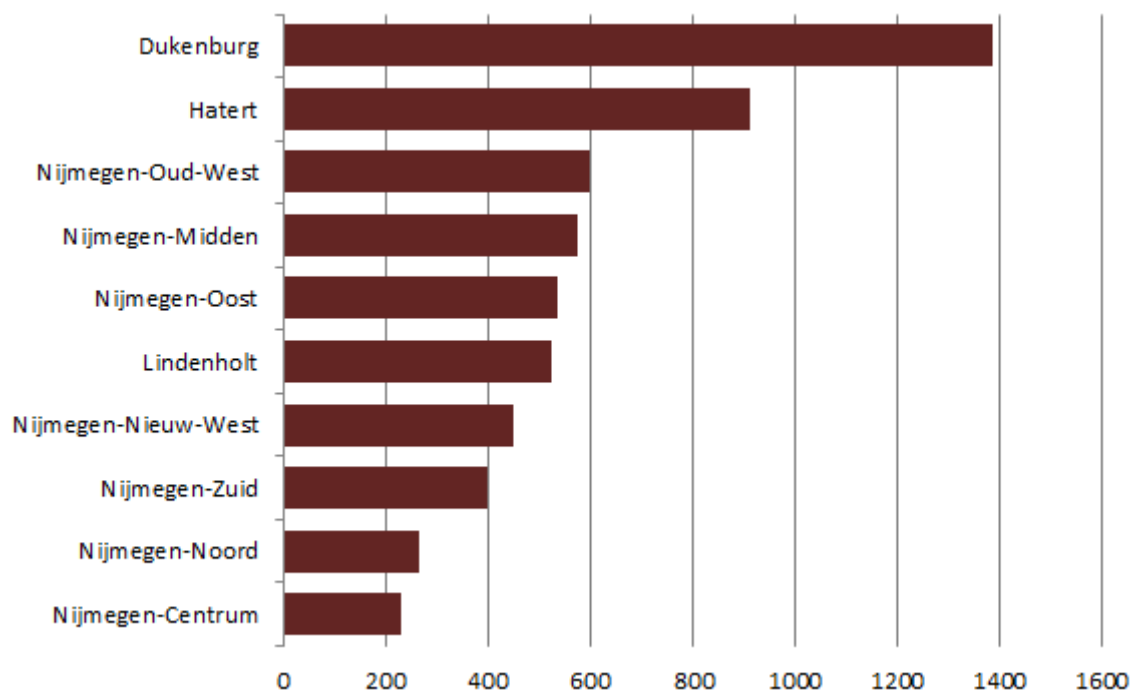
De sociale wijkteams vormen de spil van het Nijmeegse sociale beleid en van de wijkpilots in het kader hiervan. Het principe van een SWT is dat werkers vanuit verschillende disciplines de zorg- en welzijnstaken in een wijk oppakken, daarbij zelfredzaamheid van hulpvragers stimuleren en waar nodig verbindingen leggen tussen cliënten en zorg- en hulpinstellingen.

De teams vervulden in 2014 al een functie als lokale toegangspoort bij het Wmo-beleid (individuele voorzieningen) en doen dat sinds 1 januari 2015 ook als het gaat om de voormalige AWBZ-voorzieningen dagbesteding en begeleiding alsmede de Jeugdzorg. In de eerste jaren heeft bij de teams de nadruk gelegen op casusaanpak, minder op wijkactiviteiten. Met de toevoeging aan het pakket van de Wmo- en Jeugdvoorzieningen ligt de nadruk nog steeds op individuele (casus)aanpak.

Met zorgverzekeraar VGZ is een apart convenant afgesloten rondom de wijkpilots. Op uitvoerend niveau zijn er samenwerkingsafspraken met deelnemende zorg- en welzijnsinstellingen.

De registratie van de Sociale Wijkteams bevindt zich nog in een opbouwfase. Nog niet alle casussen worden volledig en eenduidig vastgelegd. Volgens het bestand per december 2015 is sinds begin 2015 voor een kleine 6.000 personen een dossier geopend. Ongeveer 1.200 zijn daarvan zijn meegekomen uit de oude registratie van de Sociale Wijkteams (waarvan meer dan 700 zijn ingevoerd in 2014). Bij de overige 4.800 gaat het zowel om bestaande cliënten uit andere registraties (bijv. cliënten voor begeleiding en dagbesteding uit de voormalige Awbz) als om cliënten die in 2015 als nieuw zijn aangemeld bij de teams.

Het wijkteamgebied met het grootste aantal cliënten is Dukenburg (bijna 1.400), gevolgd door Hatert (900). In Hatert is het aantal casussen m.n. groot vanwege de daar in de beginjaren aanwezige inloopfunctie en de reeds bestaande lijnen en structuren op zorggebied.

Figuur 18: Dossiers registratie sociale wijkteams december 2015. Bron: WIZportaal

De SWT-huishoudens zijn meestal geen “nieuwe” cliënten. Ze zijn heel sterk vertegenwoordigd in andere registraties, ongeveer 35% in 5 of meer bestanden. Dit is veelal een aanwijzing voor meervoudige

problematiek. Daarnaast komt bijna de helft van de SWT-cliënten voor in 1, 2 of 3 andere registraties. M.a.w. 15 tot 20% was in 2014 enkel bekend in de SWT-registratie.

In 2013 is door O&S een quickscan uitgevoerd voor de drie teams die als eerste zijn gestart (Lindenholt, Hatert en Dukenburg)¹⁸. Over de hele breedte zijn betrokkenen zeer positief over de start van het project en over het functioneren van de teams. Er was veel enthousiasme over de nieuwe manier van werken, met als sterke punten o.a. de spirit en teamsamenstelling en de ontschotte samenwerking met instellingen.

Daarnaast leverde de quickscan veel leer- en ontwikkelpunten op. Een potentiële valkuil is dat de grote ambities, met brede doelen en taken, te zwaar gaan drukken op de mogelijkheden van de teams en een adequate aanpak in de weg kunnen gaan staan.

Eind 2013/begin 2014 is voorts een MKBA uitgevoerd. Daaruit beek dat op dat moment de (financiële) balans nog niet positief was, maar dat de aanpak potenties heeft om uit te groeien tot “een positieve casus” die op termijn besparingen oplevert voor de gemeente. De komende periode zal vanuit gemeente en instellingen de monitoring en evaluatie van de sociale wijkteams verder vorm worden gegeven, zowel via de analyse van registratiegegevens als door klantervaringsonderzoeken.

Grote aantallen cliënten op andere aspecten van zorg

In het voorgaande zijn cliëntenpopulaties besproken van die regelingen waarbij op basis van beschikbare databestanden aantallen, kenmerken en samenloop afgeleid konden worden. Dit gold voor Wmo, regieteams en sociale wijkteams, Jeugdzorg en Jeugdgezondheidszorg en voor een beperkt deel AWBZ. Daarnaast zijn er op zorggebied nog diverse andere grotere cliëntenpopulaties te onderscheiden, zoals eerder weergegeven in figuur 5. Van deze bestanden zijn alleen geaggregeerde gegevens beschikbaar en is het vooralsnog niet mogelijk de samenloop met andere regelingen vast te stellen.

Drie grote cliëntenpopulaties betreffen de cliënten van het maatschappelijk werk (NIM), de GGZ (met Pro Persona als grootste instelling) en het Meldpunt Bijzondere Zorg van de GGD. Het gaat daarbij respectievelijk om 1.700, 5.300 en 1.100 cliënten over 2012¹⁹.

Andere instellingen zijn hierbij dan nog buiten beschouwing gelaten, zoals IrisZorg (met meer dan 900 Nijmeegse cliënten in de verslavingszorg en daarnaast maatschappelijke opvang dak- en thuislozen), MEE (mensen met beperking), RIBW (mensen met psychiatrische aandoening) en de diverse kleinere GGZ-instellingen.

Aangenomen mag worden dat ook bij de cliëntenpopulaties van deze instellingen sprake zal zijn van flinke overlap met het voorkomen in andere regelingen en trajecten in het sociale domein, op persoonsniveau en zeker op huishoudensniveau. De data om dat voor deze instellingen nader uit te zoeken zijn evenwel op dit moment nog niet beschikbaar.

Gebruik en klantengroepen regelingen jeugd

In totaal zijn er zo'n 7.000 (unieke) personen en 3.800 Nijmeegse huishoudens (in zelfstandige woningen) die in een of meer van de zes “jeugdregistraties” voorkomen.

De volgende bevindingen zijn van belang:

- De “jeugdrubriek” met het grootste aantal klanten in het SSB-bestand is de jeugdhulpverlening door Bureau Jeugdzorg²⁰ (2.650 personen - jeugdigen en ouders - in zo'n 1.700 huishoudens). Bij de door

---

¹⁸ De start van de sociale wijkteams in Nijmegen; Verslaggeving quickscan een jaar na de aftrap; O&S augustus 2013

¹⁹ Recentere gegevens zijn thans niet beschikbaar

Bureau Jeugdzorg bemiddelde GGZ-zorg betreft het 1.000 personen in 450 huishoudens. Bij bijna 350 huishoudens is er sprake van een combinatie van jeugdhulp en jeugd-GGZ. Beide groepen vallen per 1 januari onder de naar de gemeenten gedecentraliseerde jeugdhulp.

- Drie registraties hebben te maken met onderwijs: leerplicht, schooluitval (VSV) en leerlingvervoer, met resp. 1.200, 500 en 600 personen.
- Bij de leerlingen die bekend zijn in het leerplichtbestand is de oververtegenwoordiging onder westerse eenoudergezinnen en niet-westerse huishoudens aanzienlijk. Van de stadsdelen springen Dukenburg en Nijmegen-Zuid er getalsmatig sterk uit.
- De zesde registratie betreft een klein deel uit de totale registratie van de Jeugdgezondheidszorg. Het gaat om de registraties van overgewicht (BMI-score) en (signalen van) sociaal-psychologische problematiek (SDQ-score). In 2013 hebben ongeveer 1.000 kinderen een indicatie gekregen.
- Veel (huishoudens met) klanten in jeugdregelingen blijken ook voor te komen in registraties m.b.t. de andere sectoren in het sociale domein, m.n. werk en inkomen (oplopend tot 40 à 60%). Zo zijn er zo'n 700 huishoudens te onderscheiden die geregistreerd staan voor BJZ-hulp én bekend zijn in een registratie m.b.t. werk en 850 voor BJZ-hulp en een of meer inkomensregelingen.

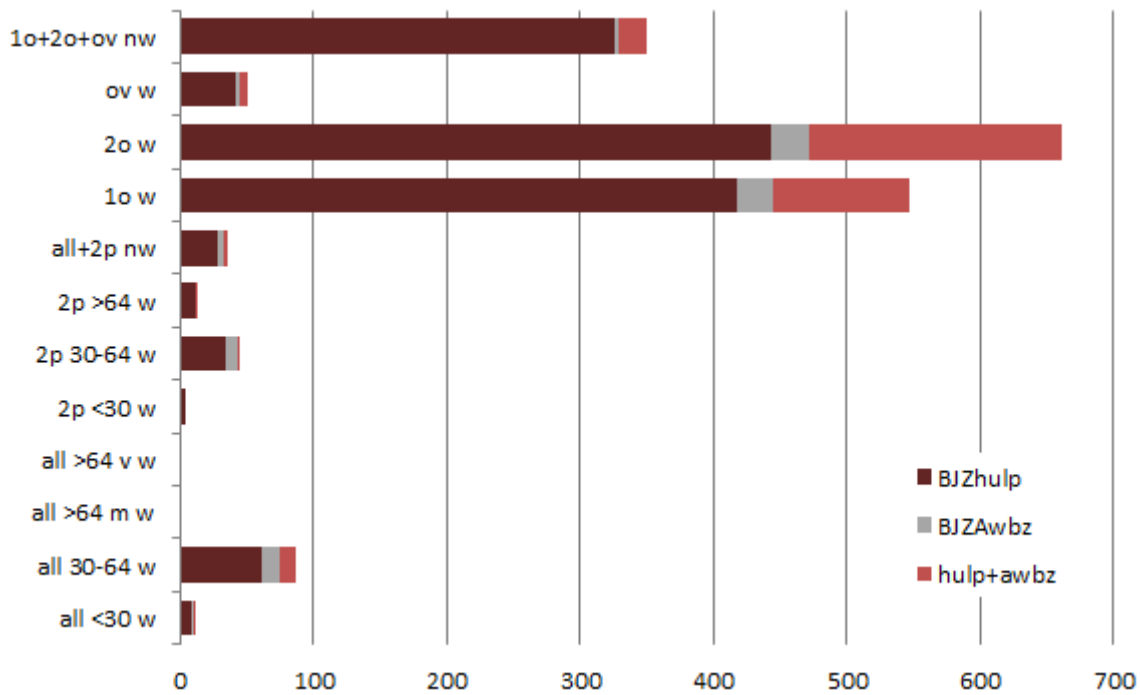
JEUGD	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
leerplicht	1200	1000	50	50
vsv-meldingen DUO aan Jolo	500	400	50	25
BJZ hulpverlening	2650	1700	50	66
BJZ Awbz indicaties	1000	450	25	<25
leerlingvervoer	600	500	25	<25
Jeugd Gezondheidszorg	1000	950	0	<25
totaal JEUGD	6950	5000	200	200
	(5800)	(3800)		

Figuur 19: Aantallen geregistreerden regelingen jeugd. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

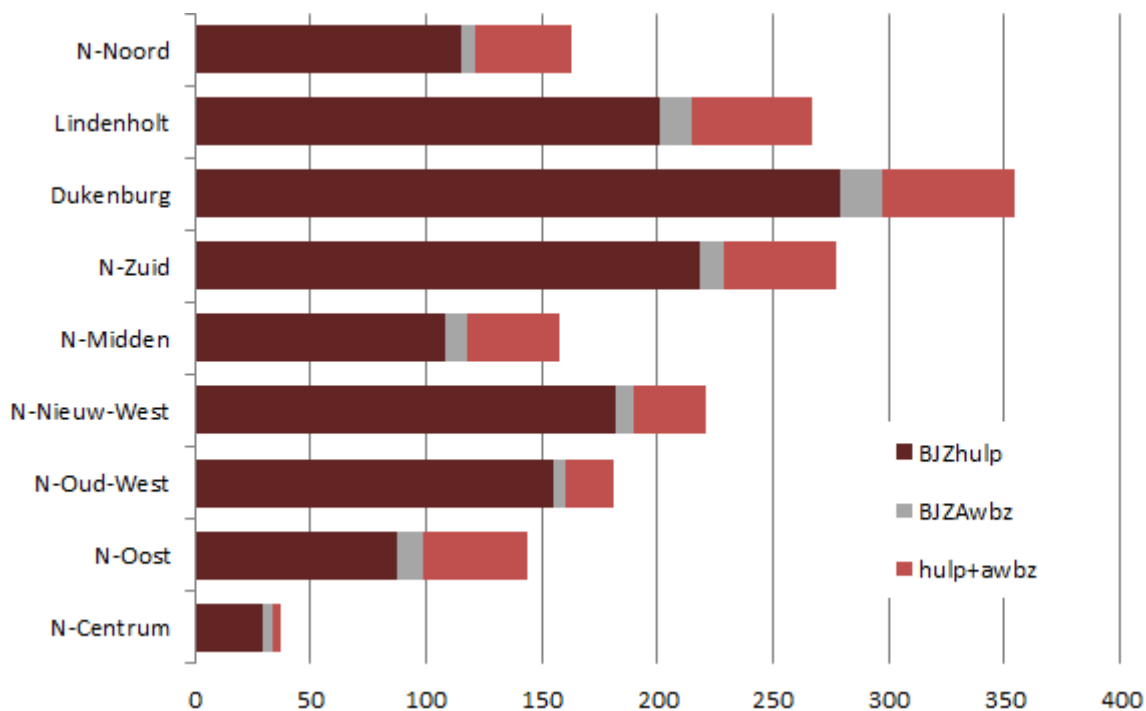
(Bureau) Jeugdzorg

Onder huishoudens waarvan kinderen en/of ouders een beroep doen op Bureau Jeugdzorg bevinden zich veel (westerse) eenoudergezinnen en niet-westerse huishoudens. De groep westerse twee-oudergezinnen is in absolute zin weliswaar het grootst, maar het relatieve aandeel is veel geringer. Opvallend binnen de groep niet-westerse klanten is dat GGZ-hulp bij niet-westerse kinderen in zeer geringe mate voorkomt.

²⁰ M.b.t. Bureau Jeugdzorg gaat het om gegevens per 1-1-2014. We onderscheiden in deze analyse twee typen hulpverlening: enerzijds de vrijwillige jeugdhulpverlening en opvoedingsondersteuning en anderzijds de bemiddeling en indicatiestelling m.b.t. jeugdGGZ. De cliënten vanuit de justitiële taken m.b.t. meldpunt kindermishandeling, jeugdbescherming en jeugdreclassering zijn niet meegenomen.

Figuur 20: Geregistreerden Bureau Jeugdzorg naar type huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Figuur 21: Huishoudens Bureau Jeugdzorg naar stadsdeel. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Vanuit de aandachtswijken komen naar verhouding meer kinderen (uit 3 tot 4% van alle huishoudens, tegen 2,5% gemiddeld, met als uitschieter 't Acker in Lindenholt met 5,5%). Overigens is ook in Nijmegen-Noord het aandeel iets bovengemiddeld.

Bijna 90% van de huishoudens met 1 of meer kinderen in de hulpverlening van jeugdzorg komt voor in

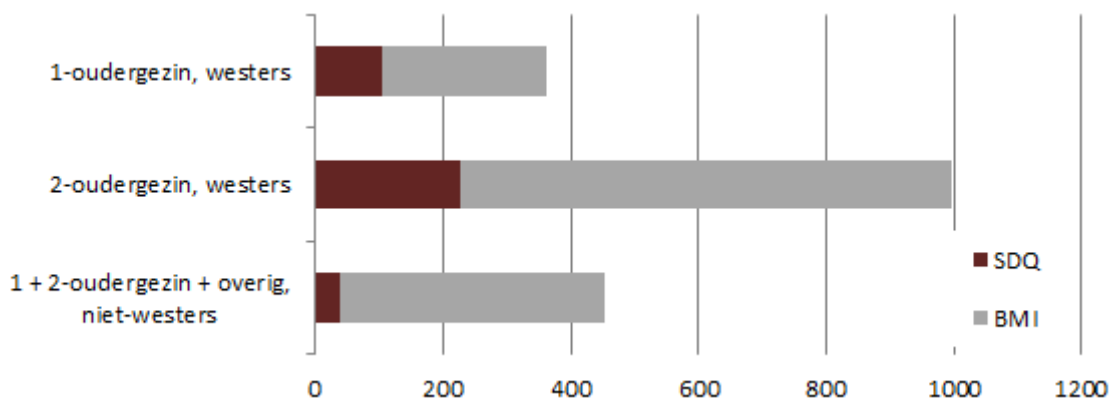
meerdere registraties, meer dan de helft in 4 of meer andere. Daarbij gaat het behalve om regelingen m.b.t. werk en inkomen ook om leerplicht, jeugdgezondheidszorg en de regieteams (elk 10 tot 20% van de betreffende huishoudens). Bij veel huishoudens is dus meer aan de hand dan alleen jeugdproblematiek. Voor wat betreft de AWBZgroep binnen Bureau Jeugdzorg is de verdeling over type huishoudens en wijken meer gelijkmatig.

Jeugdgezondheidszorg

De GGD houdt bij gezondheidsonderzoeken onder andere bij of kinderen overgewicht hebben (BMI-core) en of er sprake is van (signalen van) sociaal-psychologische problematiek (SDQ-score).

De (circa 150) kinderen voor wie door de GGD een SDQ-indicatie is afgegeven zijn min of meer gelijkmatig gespreid over huishoudenstypen en stadsdelen. De circa 850 BMI-indicaties zijn wel scheef verdeeld: het betreft ongeveer 3% van de westerse huishoudens met kinderen en 9,5% van de niet-westerse huishoudens. Dukenburg en vervolgens Nijmegen-Zuid en Lindenholt zijn de stadsdelen met de grootste aantallen indicaties.

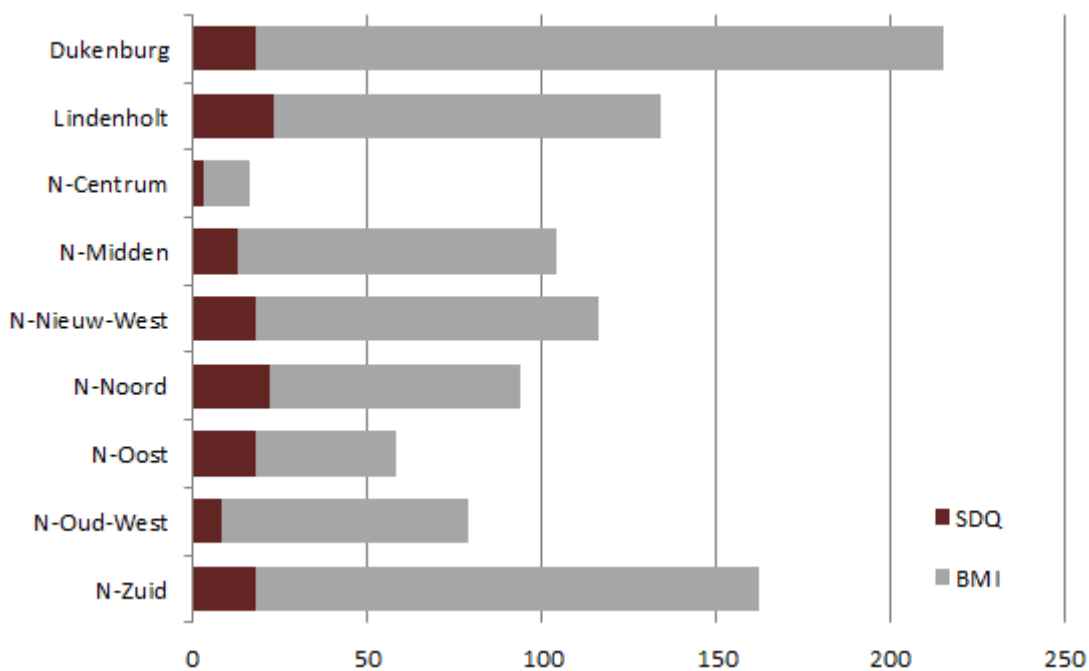
Bij een beperkt aantal gevallen (ca. 25) is binnen hetzelfde huishouden sprake van SDQ- én BMI-indicering. Er is samenhang met het voorkomen van leden van het huishouden in andere registraties, vaker dan gemiddeld, en zowel bij werk- en inkomensregelingen als bij leerplicht en jeugdzorg.

Figuur 22: Aantal kinderen met indicaties SDQ en BMI (2013). Bron: GGD Gelderland-Zuid, Jeugdgezondheidszorg

Ook de sociaal-psychologische index geeft wel verschillen per wijk, maar deze zijn minder in het oog springend. Wel komen ook deze huishoudens vaker in andere regelingen en trajecten voor, waaronder jeugdzorg.

Figuur 23: Geregistreerde indicaties JGZ naar stadsdeel. Bron: GGD Gelderland-Zuid, Jeugdgezondheidszorg

Gebruik en klantengroepen regelingen werk

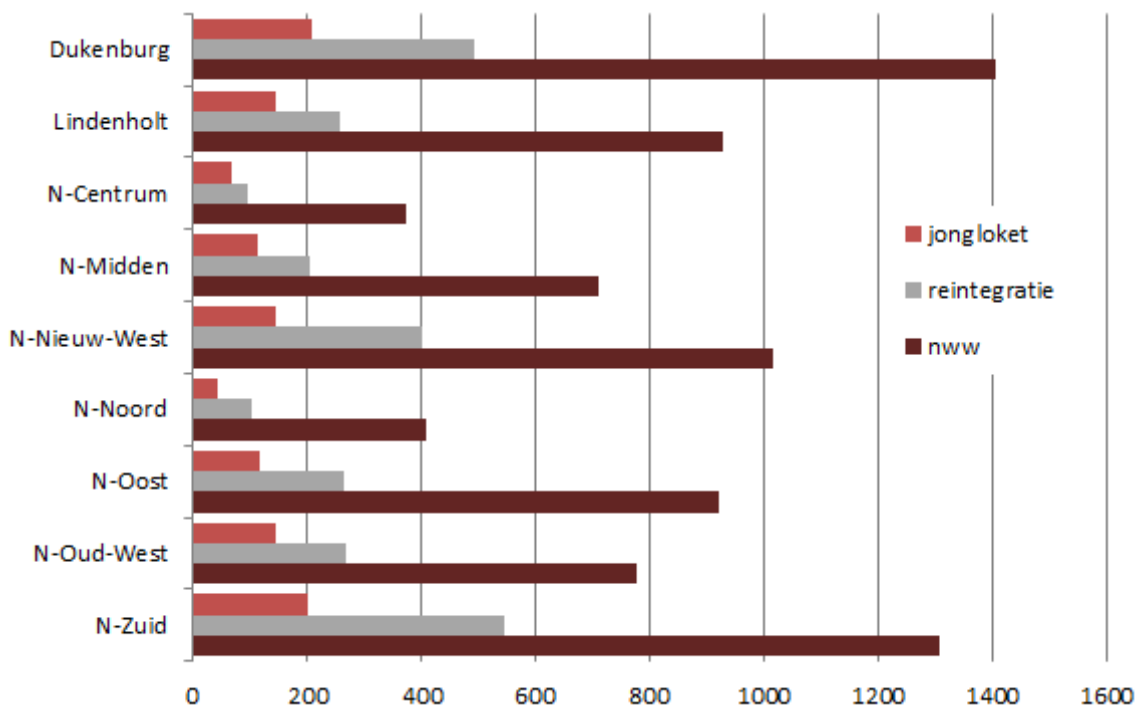
In de vier registraties m.b.t. werk zijn circa 13.250 unieke personen betrokken, verdeeld over 10.400 huishoudens in zelfstandige woningen en circa 1.800 huishoudens in onzelfstandige woonruimte of tehuizen (figuur 1). De belangrijkste bevindingen m.b.t. deze groep zijn:

- Verreweg de grootste registratie is die van de niet werkende werkzoekenden (9.700 personen in 7.850 huishoudens). In diverse huishoudenscategorieën zijn de aantallen groot, maar de relatieve vertegenwoordiging is het sterkst bij de niet-westerse huishoudens met kinderen (37%), de niet-westerse alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens (27%) en de westerse eenoudergezinnen (21%).
- 3.100 Nijmegenaren (uit 2.650 huishoudens) bevinden zich in de gemeentelijke bestanden van re-integratietrajecten. Hieronder is de relatieve oververtegenwoordiging van de drie zojuist genoemde groepen nog groter. Voor wat betreft de niet-westerse huishoudens speelt hierbij uiteraard mee dat het bij ongeveer een kwart van de personen in dit bestand (mede) om inburgering gaat.

WERK	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
IW3/re-integratie/inburgering	3100	2650	250	25
jongerenloket/re-integratie	1700	1200	350	50
NWW	9700	7850	750	150
WSW	1500	1300	50	200
totaal WERK	16000	13000	1400	425
	(13250)	(10400)		

Figuur 24: Aantallen geregistreerden regelingen werk. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- Bij het jongerenloket was het aantal inschrijvingen 1.700, waaronder zo'n 350 (onzelfstandig wonende) kamerbewoners. In de registraties van de Sociale Werkvoorziening zijn 1.500 personen opgenomen, afkomstig uit 1.300 huishoudens.
- De aantallen NWW-ers zijn in de meeste stadsdelen omvangrijk, met behalve in Nijmegen-Zuid en Dukenburg ook in Lindenholt, Nijmegen-Oud-West en Nijmegen-Nieuw-West flinke percentages. M.b.t. re-integratie en het jongerenloket zijn de patronen vergelijkbaar.

Figuur 25: Geregistreerden NWW, re-integratie en jongerenloket naar stadsdeel

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- Met name bij de registraties van NWW, re-integratie en jongerenloket is er logischerwijs veel onderlinge overlap. Verder is binnen deze regelingen een zeer groot aantal klanten ook bekend in een of meer inkomensregelingen (m.n. WWB). Andere "stapelingen" betreffen het voorkomen van een grote groep huishoudens van jongerenloketklanten in een (of meer) van de jeugdregistraties (30%) en een even grote groep WSW-huishoudens die een beroep doet op zorg.
- Registraties die niet in dit overzicht zijn opgenomen betreffen de arbeidsongeschiktheid en Wajong. Bij elkaar gaat het om en nabij 8.000 personen, 5.000 Nijmegenaren in de WAO (inclusief WIA en WAZ) en de circa 3.000 in de WAJONG-regeling. Hiervan zijn geen gegevens op persoonsniveau beschikbaar t.b.v. het SSB, maar als die er wel waren zou blijken dat het hierbij voor een deel niet om "nieuwe cliënten" gaat maar om mensen c.q. huishoudens die al bekend zijn in (meerdere) andere registraties. Hetzelfde zou ook gelden voor de 1.350 casussen en meldingen die in 2012 in het Veiligheidshuis de

revue passeerden, met name m.b.t. jeugd (350) en huiselijk geweld (bijna 950). Ook hierbij zal in veel gevallen sprake zijn met samenhangen met problematiek en zorgbehoefte op andere aspecten.

	aantal huishoudens	arbeidsongeschikt	
		abs	rel
N-Noord	5335	350	6,6
Lindholt	6522	830	12,7
N-Oud-West	7852	820	10,4
N-Centrum	7899	410	5,2
N-Nieuw-West	8877	800	9,0
N-Midden	10207	840	8,2
Dukenburg	10933	1210	11,1
N-Zuid	12703	1390	10,9
N-Oost	21669	1370	6,3
Totaal	92005	8010	8,7

Figuur 26: Arbeidsongeschikten naar stadsdeel (2015). Bron: CBS

Gebruik en klantengroepen regelingen inkomen

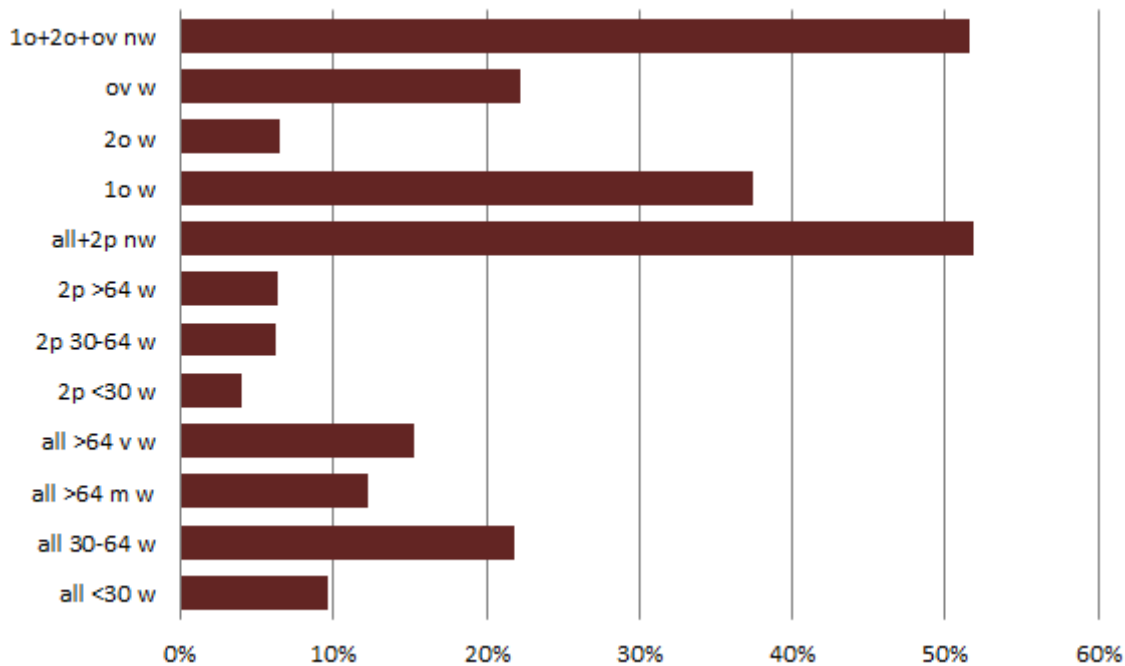
In het SSB zijn voor de inkomensregelingen zeven rubrieken opgenomen. Bij elkaar gaat het om omvangrijke aantallen: op persoonsniveau zo'n 32.250 klantrelaties. Maar doordat de overlap erg groot is en er veel personen in meerdere regelingen zitten gaat het daarbij "slechts" om ruim 14.500 unieke personen (in 11.500 huishoudens). Daarnaast bevinden zich nog zo'n 2.000 onzelfstandig wonenden en personen in tehuizen in deze registraties.

De volgende typeringen zijn te geven over gebruik en gebruikers:

- Ook bij de afzonderlijke registraties gaat het veelal om grote aantallen van 6.000 tot 7.000 klanten (WWB, de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen, collectieve aanvullende ziekteverzekering en de bijzondere bijstand). Bij de registraties van Bureau Schuldhulpverlening (met daarin de aanvragen en screenings voor hulp) en de stichting Leergeld (bijdrage onderwijskosten) zijn de aantallen kleiner.

INKOMEN	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
WWB	6850	5800	450	200
uitstroom WWB	1350	1000	200	50
kwijtschelding belasting	5900	5800	50	25
collectieve aanvullende verzekering	6600	5250	150	150
bijzondere bijstand	8250	7150	300	400
screening BSHV	800	700	50	50
Leergeld	2500	1500	0	0
totaal INKOMEN	32250	27200	1200	875
	(14650)	(11500)		

Figuur 27: Aantallen geregistreerden regelingen inkomen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Figuur 28: Aantallen geregistreerden regelingen inkomen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- Behalve de overlap binnen de inkomensregelingen is er ook grote overlap met de registraties m.b.t. zorg, jeugd en werk. Het sterkst is de overlap met de werkregistraties (oplopend tot 70%). Alleenstaande westerse huishoudens tussen 30 en 64 jaar vormen in absolute zin de grootste categorie afnemers van inkomensregelingen, gevolgd door eenoudergezinnen en niet-westerse huishoudens. In figuur 1 is te zien dat juist deze laatste groepen relatief het sterkst zijn vertegenwoordigd. Zo'n 38% van de eenoudergezinnen maakt gebruik van een of meer financiële regelingen en ongeveer de helft van alle niet westerse huishoudens.

Naar stadsdeel bekeken leveren Nijmegen-Zuid en Dukenburg de grootste aantallen klanten voor inkomensregelingen, maar is het relatieve aandeel in Nijmegen-Oud-West het grootst. Overigens ontlopen deze elkaar niet zo veel in vijf stadsdelen.

Eerste data en ervaringen vanuit de transitie (2015)

Vanaf 1 januari 2015 is de nieuwe en uitgebreide Wmo en Jeugdwet in werking getreden. Gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor meer zorgtaken en een groot deel van de jeugdhulp. Het afgelopen jaar is vooral te zien als een jaar van opbouw. Hetzelfde geldt voor de verzameling van data over de uitvoering en resultaten. Werkprocessen moeten vorm krijgen, en met de werkprocessen ook de registraties van output en effecten. In deze Stads- en Wijkmonitor is het dus nog niet mogelijk een betrouwbaar beeld te overleggen van de resultaten tot dusver. We moeten ons beperken tot globale bevindingen uit de registraties (in opbouw) en de bevindingen uit enkele (nieuw opgenomen) vragen in de Burgerpeiling 2015²¹ ²².

De registraties per december 2015 betreffen voor Nijmegen ongeveer 7.000 cliënten Wmo + Jeugdzorg, voor wie in totaal zo'n 17.500 indicatiestellingen van toepassing zijn. Daarnaast zijn er de registraties van de Regieteams en de Sociale Wijkteams. Zoals in de vorige sectie al is beschreven, waren daar in december 2015 resp. 1.500 casussen en 6.000 cliënten geregistreerd.

De bevindingen uit de Burgerpeiling laten zien dat 14% van de bevolking van 15 jaar en ouder (20.000 personen) in 2015 betrokken is geweest bij het regelen van zorg, voor zichzelf, familie of andere Nijmegenaren. Ruim 40% vond dat dit soepel of heel soepel ging. Bij een kwart was het moeizaam of heel moeizaam. De rest gaf grotendeels een neutraal oordeel of kon daar geen antwoord op geven. M.b.t. de uitvoering en resultaten van de transitie zijn dit zeer voorlopige indicaties. Het komend jaar zullen er meer en betrouwbaardere bevindingen beschikbaar komen uit monitoren en klantervaringsonderzoeken.

Registraties Wmo en Jeugdzorg

In de registratie van de gemeentelijke backoffice waren in december 2015 ongeveer 17.500 indicatiestellingen opgenomen voor Wmo of Jeugdzorg van inwoners van Nijmegen. Dat wil zeggen indicaties die voor heel 2015 of een deel daarvan geldig waren. Hierbij horen ook indicaties die al voor 1 januari 2015 afgegeven waren en zijn doorgezet naar 2015. Veel cliënten hebben meerdere indicaties. Het aantal unieke Nijmeegse cliënten is ongeveer 7.000.

Op het moment van rapporteren van deze monitor was het nog niet goed mogelijk om uit de data een betrouwbare verdeling van "oude" en "nieuwe" indicaties c.q. cliënten te maken.

De 17.500 indicaties betreffen voor het overgrote deel Wmo-indicaties (ruim 15.000) en 2.300 indicaties m.b.t.

---

²¹ In het najaar 2015 zijn er regionaal en lokaal managementrapportages uitgebracht over de uitvoering in eerste half jaar van Wmo, jeugdhulp en beschermd wonen. Ook hierin is aangegeven dat de gehanteerde cijfers niet volledig betrouwbaar zijn. De rapportage geeft tendensen op hoofdlijnen (verhouding PGB-natura, verhouding Combinatie – kleine aanbieders, toename specialistische begeleiding, minder inzet ambulante hulp, begeleiding en behandeling jeugd, etc.) en financiële indicaties (over- en onderproductie, over- en onderschrijding budgetten). Voor wat betreft cliëntenaantallen worden in de regionale rapportage alleen aantallen gegeven voor (boven)regionale voorzieningen (zoals pleegzorg, jeugdbescherming en beschermd wonen, ofwel "blok C"). In de rapportage voor Nijmegen worden voor zowel Wmo als Jeugd enige in- en uitstroomcijfers gepresenteerd. Deze hebben vooral administratieve betekenis, want hierbij lopen herindicaties en "nieuwe" instroom door elkaar heen.

²² Van de gemeentelijke monitor Sociaal Domein, uitgevoerd door VNG en KING, is najaar 2015 een rapportage over het eerste kwartaal 2015 uitgegeven. Deze is nog zeer onvolledig en te zien als een proefversie. Begin 2016 komt de rapportage uit over het eerste half jaar. Deze zal ook nog niet volledig betrouwbaar zijn, omdat bij de aanlevering van de data hiervoor nog niet alle registraties op orde waren. In juni 2016 komt de rapportage over heel 2015 uit. Waarschijnlijk zullen de gegevens daarbinnen meer compleet en betrouwbaar zijn.

jeugdhulp/zorg. Deze indicatie zijn als volgt verdeeld over hoofdgroepen. Per hoofdgroep is ook aangegeven om hoeveel unieke personen het bij benadering gaat.

WMO	Indicaties Personen	
Woonvoorzieningen	575	400
Vervoersvoorzieningen	1450	750
Rolstoelen	800	300
Hulp huishouden	4500	1400
Begeleiding/dagbesteding	6800	3000
Persoonlijke verzorging	100	100
Verblijf (hoofdz. beschermd wonen)	950	775
JEUGD		
Ambulant bij aanbieder	1400	1175
Daghulp bij aanbieder	400	200
Netwerk jeugdige	350	200
Pleegzorg	75	75
Overige residentieel	75	75
TOTAAL	17500	7000

Figuur 29: aantal indicaties en cliënten van Wmo en jeugdvoorzieningen. Bron: Gemeente Nijmegen.

De registraties bevatten uiteraard nog tal van andere en meer specifieke gegevens, bijv. over type maatwerkvoorzieningen en kosten. Ook zijn in principe verdere uitsplitsingen te maken naar type gebruikersgroepen en naar gebieden (stadsdelen, wijken, sociale wijkteamgebieden). De vulling en kwaliteit van de registraties is evenwel nog niet zo ver op orde dat dit betrouwbaar kan. Onder andere heeft dit te maken met het verlaat op gang komen van het berichtenverkeer rondom de maatwerkvoorzieningen, de toepassing van verschillende codesets en andere administratieve omstandigheden. De verwachting is dat het vanaf voorjaar 2016 mogelijk zal worden om bedoelde analyses uit te voeren en hierover te rapporteren.

Eerste beeld uit Burgerpeiling 2015

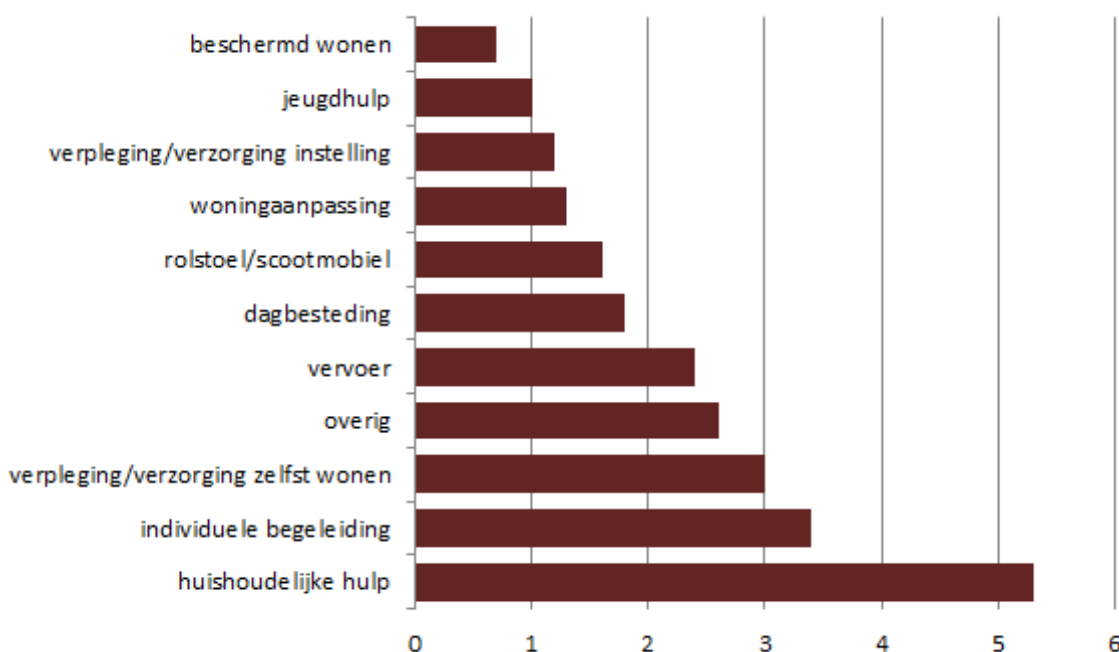
In de jaren voorafgaande aan de transitie heeft Nijmegen meegedaan aan een landelijk klantonderzoek Wmo. Over 2014 lagen de tevredenheidscijfers ongeveer op het gemiddelde. Voorbeelden zijn het rapportcijfer voor "contact met de gemeente" (7,1 tegen 7,2 voor de referentiegroep), de tevredenheid met de voorgestelde oplossing (92%, hetzelfde als voor de benchmark) en het rapportcijfer voor de hulp bij het huishouden (7,8, eveneens gelijk aan het gemiddelde). Voorts heeft 13% van de respondenten in dat jaar contact gehad met het sociaal wijkteam. 78% van deze cliënten was hierover (zeer) tevreden. Een andere bevinding is van belang in relatie tot zelfredzaamheid. In 32% van de gevallen is geadviseerd onder andere een beroep te doen op de eigen kracht van de respondent of door het zelf te regelen met behulp van familie, vrienden of burens. Binnen deze groep heeft 71% dit opgevolgd. Voor de periode vanaf de transitie zijn nog geen representatieve klantenmetingen m.b.t. Wmo en ook Jeugdhulp beschikbaar.

Op het moment van het veldwerk voor de Burgerpeiling 2015 (september-november) waren de transities in de zorg - Wmo/Awbz en Jeugdzorg – zo'n acht maanden op gang. Voor een serieuze meting van ervaringen was dat tijdstip te vroeg. Niettemin is er in overleg met de beleidsafdeling voor gekozen in de Burgerpeiling enkele vragen op te nemen over de ervaringen met het regelen van zorg. Behalve een algemeen beeld over de eerste periode, zou dit ook meer concrete signalen kunnen opleveren over zaken die goed en niet goed gaan. Met het oog op dit laatste is ook een open vraag opgenomen.

In de enquête zijn de vragen als volgt bij de respondenten geïntroduceerd: "Er is de afgelopen periode veel veranderd in de zorg. De gemeente heeft per 1 januari 2015 meer taken gekregen. Wij zijn benieuwd of u met die veranderingen te maken heeft gehad". Als eerste is vervolgens gevraagd naar betrokkenheid bij de transities: "Bent u dit jaar - in 2015 - betrokken geweest bij het regelen van zorg voor 1 of meer inwoners van Nijmegen. Het kan gaan om zorg voor uzelf, voor (iemand in) uw huishouden of voor 1 of meer Nijmegenaren uit andere huishoudens (bijvoorbeeld vrienden, kennissen of buurtbewoners)".

Voor 14% van de respondenten (ofwel circa 20.000 personen) blijkt dit het geval te zijn geweest. Daarbij gaat het zowel om zorg voor zichzelf (4% van alle respondenten), zorg voor (iemand in) het huishouden (5%) als zorg voor stadsgenoten buiten het huishouden (7%).

Aan degenen die zeiden betrokken te zijn geweest is doorgevraagd om wat voor hulp het betrof. Het vaakst genoemd zijn huishoudelijke hulp (5%), individuele begeleiding (3%, Wmo) en verpleging of verzorging voor iemand die zelfstandig woont (3%, Zorgverzekeringswet). Bij kleinere aantallen ging het om het regelen van woonvoorzieningen, rolstoel of scootmobiel, vervoer, jeugdhulp, dagbesteding of zorg voor iemand in een verzorgings- of verpleegtehuis. Naast de voorgedrukte mogelijkheden zijn door respondenten ander vormen van zorg genoemd, zoals administratie, het bezoek aan arts en ziekenhuis en financiële zaken.

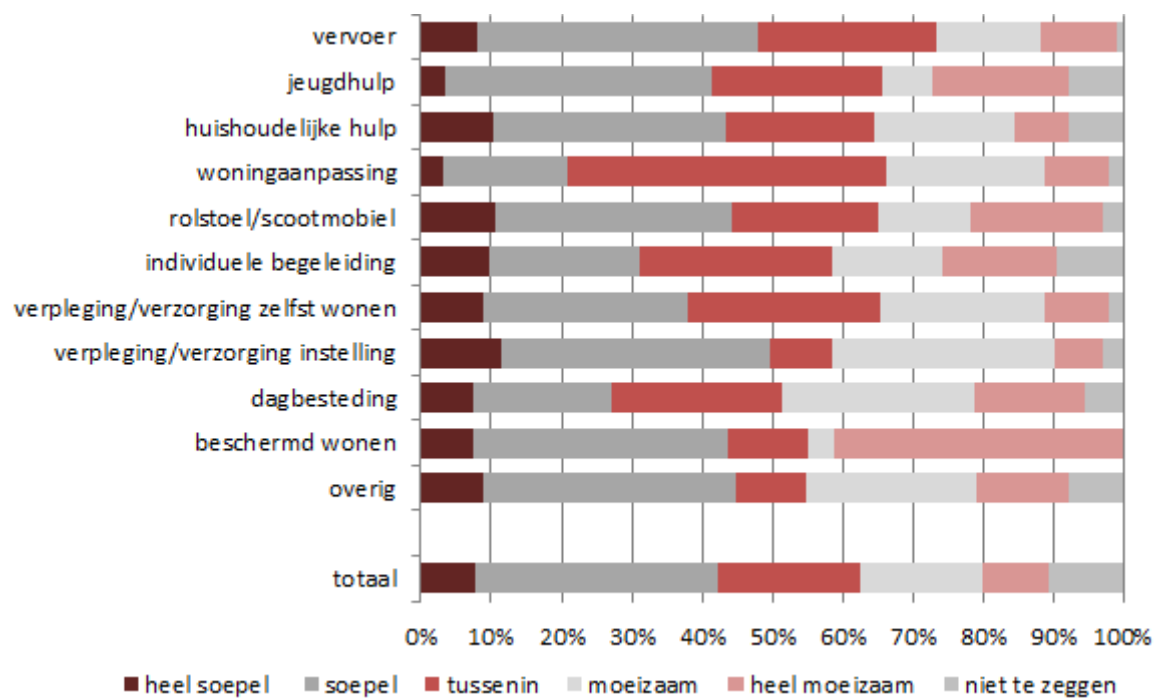
Figuur 30: Aandeel respondenten dat in 2015 (jan-sept) betrokken is geweest bij het regelen van zorg
Bron: Burgerpeiling 2015

De betrokkenheid bij het regelen van zorg blijkt het grootst te zijn in de leeftijdsklasse 75+ (26%). In de klassen tussen 35 en 75 is dat 15 tot 20%. Verder zijn mensen met een lagere en gemiddelde opleiding sterker

vertegenwoordigd (16 tot 18%) dan de hoger opgeleiden (11%). Naar stadsdeel onderscheiden vallen de relatief hoge percentages op van Nijmegen-Zuid (18%) en Dukenburg (22%).

Degenen die aan hebben gegeven betrokken te zijn geweest bij het regelen van hulp is vervolgens gevraagd naar de indruk hoe het regelen van de zorg verliep (zie figuur 2). Voor 8% verliep dit heel soepel, voor 35% soepel. Voor ruim een kwart verliep het moeizaam (17% moeizaam, 9% zeer moeizaam). Ongeveer 30% zat er tussenin (niet soepel/niet moeizaam) of kon er geen antwoord op geven.

De soort zorgen die meer dan gemiddeld moeite kostten zijn de woonvoorzieningen, individuele begeleiding, dagbesteding, verpleging/verzorging in een tehuis en vooral ook beschermd wonen (kleine groep respondenten).

Figuur 31: Indruk verloop regelen zorg. Bron: Burgerpeiling 2015

Circa 20% van de respondenten die met het regelen van zorg te maken hebben gehad heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid het antwoord op voorgaande vraag toe te lichten. Dit heeft een scala aan kritische en positieve antwoorden opgeleverd. Hieronder volgt een selectie ter typering daarvan.

Als negatieve items zijn onder meer genoemd:

- Geen crisisopvang
- Vertraagde betalingsverplichting
- Aanvraag honorering pgb duurt lang
- Geen goede communicatie, zorgelandjes, bureaucratie; communicatie gemeente-CAZ
- Als vrijwilliger kun je je weg niet vinden naar de instanties

- Problemen m.b.t. pgb (comm., geen vergoeding begeleider, regelen betaling, afzeggen pgb)
- Afhankelijkheid van de gemeente
- Geen betrouwbare thuishulp te vinden
- Regelen pleegzorgvergoeding
- Verschillende lijnen bij indicatiestelling
- Problemen bij overgang van jeugd- naar volwassenenzorg
- Doorverwijzingen en wachtlijsten kosten veel tijd
- Onvoldoende differentiatie in zorg voor dementie
- Door veranderingen weten zorgbehoevenden en –verleners het niet meer
- Veel verschillende mensen van gemeente bij betrokken; veel controle
- Problemen om iemand in een verzorgingstehuis geplaatst te krijgen
- Keukentafelgesprek moet nog plaats vinden; weinig goede informatie
- Moeilijk om organisatie te vinden voor huishoudelijke hulp; veel bureaucratie
- Langs elkaar heen werken van instanties
- Na aanvraag geen antwoord; lang wachten op hulp
- Kreeg niet de zorg die ik moest krijgen
- Lange lijnen; moeilijk achter te komen waar je voor wat terecht kunt
- Lang wachten op duidelijkheid over beschermde woning
- Hulp komt regelmatig niet opdagen
- Moeite bij aanvragen herindicatie (wirwar websites en tegenstrijdige adviezen)
- Scholen missen de aansluiting met de zorg
- Veilig Thuis kan vraag niet aan
- Door verandering regels geen indicatie meer
- Kwaliteit huishoudelijke hulp
- Afname huishoudelijke hulp voor 90+er niet op te vangen door mantelzorg

Voorbeelden van positieve uitingen zijn:

- Medicatie van verpleging/verzorging verloopt vlot (wijkverpleegkundige)
- Betreffende zorgorganisatie pakte het direct en goed op
- Contact met sociaal wijkteam goed
- Snelle doorverwijzing en plaatsing
- Gemeente was op tijd om overgang te regelen
- Goede ervaringen afd. Wmo
- Huishoudelijke hulp snel geregeld; hulp familie, kennissen, buren hartverwarmend
- Alles naar wens en zonder problemen kunnen regelen
- Beroep kunnen doen op familie; dat verliep soepel
- Verzorging moeder in verpleeghuis naar tevredenheid

De intentie hierbij is beslist niet om een volledig en representatief beeld te geven. Het doel is aan te geven hoe breed en gedifferentieerd de reacties zijn. Het is bovendien niet zeker in welke mate reacties betrekking hebben op de specifieke uitvoering van de transities. Ervaringen kunnen ook betrekking hebben op zaken die daar in de praktijk niet of weinig mee te maken hebben.

Het overzicht laat voorts beduidend meer negatieve voorbeelden dan positieve zien. Dit is ook een begrijpelijke weerspiegeling van de geuite reacties. Open vragen worden in het algemeen meer benut door respondenten met minder positieve ervaringen.

Het zojuist beschreven algemeen oordeel van respondenten die in 2015 met het regelen van zorg te maken hebben gehad is genuanceerd (ruim 40% positief, een kwart negatief, de rest ertussenin). De open vraag heeft een rijk geschakeerde inkleuring hiervan. De komende periode zullen allerlei monitorgegevens en klantervaringsonderzoeken tot een meer representatief en volledig beeld moeten gaan leiden van de resultaten en waardering van de transities in de zorg²³.

---

²³ Zowel landelijk en lokaal zijn op dit moment onderzoeken in voorbereiding. Qua monitoring is er de landelijke monitor sociaal domein. Voor Nijmegen wordt gewerkt aan monitorgegevens op basis van de diverse registraties (gemeente, sociale wijkteams, werkbedrijf). Ook wordt het Sociaal Statistisch Bestand doorontwikkeld en ingezet worden voor de monitoring van de transities. Daarnaast zijn er de klantervaringsonderzoeken. Vanuit het ministerie wordt gewerkt aan modellen voor een landelijk vragenlijsten die door gemeenten afgenomen moeten worden t.a.v. Wmo en jeugdzorg. Het is nog niet duidelijk in welke mate het hierbij zal gaan om verplichte lijsten en welke vrijheid gemeenten hebben om klantonderzoeken zelf in te richten. Het doel is om in 2016 een landelijke start te maken c.q. pilots uit te voeren.

Bronnen

- Stads- en Burgerpeilingen gemeente Nijmegen 2015 en eerder
- E-MOVO 2011/2012 Gezondheid, welzijn en leefwijze van jongeren in de regio Nijmegen
- Volwassenenmonitor 2008; resultaten gemeente Nijmegen, GGD Regio Nijmegen, 2009 Volwassenen- en Ouderenmonitor 2012
- Kindermonitor 2013-2014, GGD Gelderland-Zuid
- Ouderenmonitor 2010, resultaten regio Nijmegen; GGD regio Nijmegen
- Gezondheid in de regio Nijmegen; regionaal gezondheidsprofiel 2011; GGD Regio Nijmegen
- Managementrapportage Wmo – Jeugdhulp – Beschermd wonen, eerste halfjaar 2015, Regio Rijk van Nijmegen; september 2015
- Managementrapportage Wmo – Jeugdhulp – Beschermd wonen, eerste halfjaar 2015, gemeente Nijmegen; september 2015
- Gemeentelijke monitor sociaal domein, VNG/KING; waarstaatjegemeente.nl
- Klantonderzoek Wmo over 2014; Wmo-voorzieningen; BMC, juli 2015.
- De wijkteams in Nijmegen; evaluatie van de aanpak van multiproblematiek; O&S 2011
- De start van de sociale wijkteams in Nijmegen; verslaggeving quickscan een jaar na de aftrap; O&S 2013
- MKBA Regieteams Overlast- en Multiprobleemhuishoudens Nijmegen; LPBL, april 2013
- MKBA Sociale Wijkteams in Nijmegen; LPB; maart 2014
- IrisZorg: Tendens: Trends in Wonen, Werken en Middelengebruik 2012-2013: een update
- Jaarverslagen 2012, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- CBS Statline